

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαός υψώνεται ή μα
βαίνει πώς δι' φοβόταται την
είδηση—ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φρο-
νικούς της κανόνες.

ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Σ'.

ΑΘΗΝΑ, ΚΥΡΙΑΚΗ 8 ΤΟΥ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1909

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΗΣ ΑΡΙΘ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 330

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Δυό λόγια (Β')
- ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ. 'Η κούλια τάρκοπούταμου (συ-
νήχεια).
- Γ. ΑΒΑΖΟΣ. Διολοσκορήματα.
- ΛΕΑΝΤΡΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. 'Ελβετικά δειλινά.
- ΛΙΓΕΙΑ. Κάτι για τή χειραρέτηση.
- Α. ΠΟΥΔΗΜΕΝΟΣ. Κοινωνιστικές πιθανότητες στην
'Ελλάδα.
- Μ. ΠΕΤΡΙΑΝΗΣ. 'Από τή Ζωή—'Ο Δύμος.
- ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—Ο,ΤΙ ΘΕ-
ΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΕΛΒΕΤΙΚΑ ΔΕΙΛΙΝΑ

Χινοπωριάτικη όμορφιά στον οδρανόν απλώθη,
Τού ήλιου τό φώς και τό νερό γέλασε στή στράτα,
Κάτι μου κράζει ως ξεχαστόν οι σφοδρές και οι πόθοι
Και μέσα μου γλυκέρνυμη σιγομιλεί σονάτα.

Πάρε τό δρόμο, τράβηξε, στό κορφοβοούν άνεβα,
Σάν τή βροχή κάθε καημός, κάθε κοκό ως περάση,
Και τό τραγούδι γροίκτησε πού φέλνει πέρα ή Έδα
Και τή Ζωήν αγκάλισε και τήν πλατείά τήν Πλάση !

II

Βοσκέ, ξάφνου σ' άγνάντεφα στή λαγοδιός τά μάκρη.
Γιά δδήγησε και φέρ' έδώ τάσπρόμαλλο κοπάδι,
Και ξύπνησε τών κουνουνιών τόν ήχο άπ' άκρη σ'
άκρη,
Κ' ή σερενάτα τών άγρών ά: έψωθή στο βράδι.

Βοσκέ, πού άπ' τό τραγούδι σου τά δρη άντηχοούνε,
στάσου
Και τό διαβάτη ζύγωσε στή σκονισμένη στράτα.
Νά τό λιθάρι, κάθησε και πές τόν έρωτά σου
Πού ή ξανθή Γκρέτλη σου άναψε ή νιά ή μεστή
χωριάτα !

III

Νεκρά ξερόφυλλα, σάν άκυβέροντες βερκοούλες,
Γλανκά, δειλά κι άχιτωτά τής λίμνης κρονόρια,
Σκιές λιγόζωες και πνοές και βορεινές παιδούλες,
'Όσα έδώ πέρα είν' όμορφα δόστε μου τάδύλα χέρια.

Ψυχές πού σβύσατε άπραγες στή μπόρα, σηκωθήτε,
Κι άπ' τό ουτέ πού θά στηθή στή μάγισσα γαλήνη,
Μήτε οι μικροί, μήτε οι φτωχοί, μήτε οι θλιμένοι,
μήτε
Οι άγέλαστοι, μήτε κανείς έξω έξω δέ θά μείνη.

IV

Μεσάνυχτα. Τού φεγγαριού οι άσηματές πλεξίδες
Χαϊδεούν τά ήμερα νερά και τώ δοντρών τά φύλλα.
Κανέναν κίννο στής νυχτός, διαβάτη εσύ, δέν είδες
Νά πλέη τή φεγγαρόλουστην άνατριχίλα.

Σιωπή παντού. Βουβάθησαν τάνθρώπινα δοξάρια,
Κοιμάστε ώ βήματα, ώ φωνές, ήχοι, κατάρες, ύμνοι...
Μονάχ' άράδα δλαγρυντούν στον δχτους τά φανάρια
Σάν άστρα πού κατέβηκαν νά πιούν άπό τή λίμνη !

V

Και ξάφνου συλλογίζουμαι και πάει δ νοός σέ Σένα !
Και λέω: μέσ στον άθάνατος άργά φέρνεις τό βήμα
'Εκεί ναοί και θέατρα, κατόψια ξεριτωμένα
Κι όλα δεμένα ρυθμικά μέ τήν παλιά τή ρίμα.

Στόν κάμπον δνερεύεσαι πού ζούνε τάσφοδείλια,
Οι λευκοί τάφοι σμίγουνε μέ τό κρυφό του δάσους,
Κάποιο ύσαιο άργοπροβαίνουσε και ξεψυχόδν τά δειλία
Κ' έν' άγεράκι άποσπερνό ταράζει τά μολλιά Σου !

Γενούη, 1908.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ

Β'.

«Μού φαίνεται πώς όταν ένας άθρω-
πος καταπίνεται τό έργο τό σπουδαίο νά
φρονέιξη για μία γλώσσα, πρέπει νά
συλλογιστησε ως και τά παραμικρά.»
ΨΥΧΑΡΗΣ «Ρόδα και Μήλα»

Είπανε για τή «Μιρέγια» τού Μιστράλ πώς
είναι «τό πιδ όμορφος καθρέφτης πού καθρεφτίζεται
μέσα του ή Πραβέντσα.» "Όμοια μπορούμε νά λέμε
για τά «Ρόδα και Μήλα» πώς είναι: ό πιδ καθρέφτης
καθρέφτης πού κάθε χρονιά καθρεφτίζεται μέσα του
τό πρόσωπο τής γλωσσικής 'Ιδέας.» Περιμάζεμα σέ
βιβλίο—για νά μή χαθούσε σκόρπια—έπιστημονική:
και πολεμικής και λογοτεχνικής δουλειάς: μέ πιδ
πολύ, και καθαυτό, άπολογισμός τής χρονιάς. Τό
ζήτημα μέ τό ενεργητικό και μέ τό παθητικό του.
'Η Ιστορία μας ίδια, σέ γλωσσικό τό ζήτημα' άπά-
νου, σαλπίζοντας τή λογοδοσία της μέ τό στόμα
του Ψυχάρη. Κι άν έλειπε ή ψυχή του συγγραφέα
τώ Ρόδων και Μήλων πού γιομίζει και τονώνει και
χρωματίζει κ' έμψυχώνει μέ κάποιο τρόπο ξεχω-
ριστό τις σελίδες τους, πού ύφος τους χαρίζει και
τους μοιράζει τέχνη, πάλε θάφτανε για νά δώση

μεγάλη σημασία στά βιβλία τούτα ή άξία τους ή
ιστορική. "Αν έδειχνε και ή καθαρεύουσα περπά-
τημα μέ τόσους κόπους και μέ τόσα έμπόδια, μέ
και μέ τέτοιο θάρρος, μέ τέτοιο όνημα, και μέ τέ-
τοια χάρη, δέν είχα τίποτα καλλίτερο νά τής εύ-
κηθώ παρά νά μάς δίνη κάθε χρόνο λογαριασμούς τών
έργων της άραδιασμένους έτσι άντικειμενικά κ' έτσι
μεθοδικά. Μά σά δύσκολο μου φαίνεται, μ' έλο μας
τό ψάξιμο, νά βρούμε άνάμεσα στά γραμμένα τής
καθαρεύουσας, και δέκα γραμμές μονάχα πού νά
μάς παρασταίνουν τά πράματα, στό γλωσσικό μας
τό ζήτημα άπάνου, μέ κάποια άνπροσωποληψία και
μέ κάποια τάξη. "Απόδειξη πώς δυό κύριοι, — από
τούς πιδ επιδέξιους διαχειριστές τής δημοσιογραφι-
κής πέννας—, ό κ. Τσοκόπουλος κάνει πώς λυπάται
τό χαρτί πού ξοδεύει: ό Ψυχάρης, κι ό κ. Ξενόπου-
λος άκκουμπξ τήν κριτική του στην όμολογία τάχα
του Ψυχάρη πώς ένα μονάκριβο έχει όπαδό: τόν
'Ερμωνα.

Τού Ε τόμου από τά «Ρόδα και Μήλα» δημο-
σιεύτηκε, καθώς είδαμε, ό πρόλογος μόνο, έξόν από
τις δυό κριτικές για τή μετάφραση του Πάλλη και
για τήν ποίηση του Σουρή. Μά κι ό πρόλογος είναι
όργανωμένος και μεθοδολογημένος μέ τό παραπάνου.
Κάθε άνθρωπος φίλος και τής δημοτικής και τής
μελέτης πού στην ξεδιάλυση δέν τήν περνά για
μάκρος», τή διαβάσει μονομιάς, από τήν αρχή ως
τό τέλος, χωρίς νά κουραστή: έννοείται πώς κάποια
καλή θέληση χρειάζεται του άμαθου στά μέρη εκείνα
πού τά γλωσσικά μαθήματα δέν μπορεί παρά νά
είναι ψιλολογημένα: νομίζεις πώς θά περάσης πρό-
λογο, και περνάς λόγο, πού ή ρητορική τό στοιχείο
είναι πού σχεδόν του λείπει όλότετα, ή του βρί-
σκειται σέ πολύ μικρή δόση, και πού ή ζωγραφική
μπορεί νά πη κανείς πώς είναι τό πιδ τρανό και τό
πιδ ουσιαστικό γνώρισμά του. Κι: άλήθεια. Και τά
πρόσωπα και τά πράματα παρουσιάζονται μέσ' κύ-
του, σά ζωγραφιστά, μέ τό σκέδιο και μέ τά χρώ-
ματα πού τους τακιάζουν, είτε από τό φυσικό τους,
πιδ πολύ, είτε, κι άν άγαπάτε, από τήν τέχνη του
συγγραφέα, πού μάς τά παρουσιάζει σά φυσικά.
Πολύ τό συνηθίζουμ' ήμεεις, και μάλιστα στην πο-
λεμική μας, νά τά φανερώσουμε τά ζητήματα από
τή γωνιά μονάχα πού τά βλέπουμ' ήμεεις, και νά
χτυπούμε τις ιδέες τών άλλωνε μά και καλή, χωρίς
πρώτα νά λάβουμε τόν κόπο νά τις άπλώσουμε,
άκρίες και άπειράχτες, καθώς είναι, για νά λάβη
μία καθαρή έννοια κι ό άναγνώστης μας, πρώτα του
άντικείμενου πού είν' εκείνες, και ύστερα του ύπο-
κειμένου πού είμαστ' ήμεεις. Διαβάσε' άλλοτε του
Γάλλου φιλόσοφου Καρώ μιά πλατειά μελέτη πού

τάβαζε με τὸ μεγάλο φιλόσοφο Comte. Τελειώνοντας τὴ μελέτη τοῦ Καρῶ, εἶχα ὠφεληθῆ διὰ πράματα· πρῶτα ἔμαθα τί λογιῶν εἶναι ἡ φιλοσοφία τοῦ Comte, σὰ νὰ τὴν εἶχα κοιτάξει σὲ βιβλίο τοῦ ἰδίου ἰδρυτῆ τοῦ θετικισμοῦ ἢ τοῦ πρωταποστόλου του Λιττρέ· κ' ὕστερα γνωρίστηκα με τὶς ιδέας τοῦ Καρῶ καὶ τῆς φιλοσοφικῆς του σχολῆς. Οἱ πόλεμοι τοῦ Ψυχάρη ἔχουν τὴν ἀρετὴν τούτην, καὶ σχεδὸν ἀγνωρίστο ἀπὸ μᾶς· πρὶν χτυπήσῃ τὸν ἀντίπαλο, μᾶς τονε συτταίνει ἵπποτικώτατα, ψυχολογώντας τον, ἢ ἐκείνον ἄμεσκα, ἢ μέσ' ἀπὸ τὸ ἔργου του, ἄλλοτε περισσόλογα καὶ ἄλλοτε καὶ με̂ δυὸ λεξούλες μόνο. Μὰ πάντα ἡ σύσταση γίνεται με̂ λόγια χτυπητὰ καὶ με̂ τὴν ἀπαιτούμενην εἰλικρίνεια. Ἔτσι κὼθουνται στὴ μέσθ' τὰ ἀστολιστά ἐπιστημονικά μὲθῆματα γιὰ νὰ χαραχτοῦνε με̂ ἀπαλὸ κοντύλι ζωρὰ σκίτσα· καὶ δὲν εἶναι φόβος κανεὶς νὰ ἀδικηθῆ, καὶ ὁ πιὸ φανατικὸς ἀντιψυχαρικός, ἀν ἔχῃ κανένα χάρισμα γιὰ νὰ τὸν κωμαρώσουμε· τὸ χάρισμα τοῦτο ἦσυχα καὶ χαρούμενα θὰ δειχτῆ ἀπὸ τὸν Ψυχάρη. Κ' ἔτσι περνουὶν ἀραδα ἀράδα καὶ βάζουονται στὴ θέση τους ὁ κανένας, με̂ μιὰ συζήτηση, με̂ μιὰ παρατήρηση, μ' ἕνα λογακι, ἐπιστημονικά, σοβαρά, κοροϊδευτικά, μαστορεμένα, πρωταγωνιστῆ καὶ παλιάρτοι λογιῶν λογιῶν, ἀνάμεσα στὴν ἰδέα, ἀπὸ τὸν κρομπάχερ ἴσα με̂ τὸν κ. Ζουμψουρλίδη, καὶ αὐτὸς ὁ κριτικός τοῦ «Ονειροῦ τοῦ Γιαννῆ», ὁ κ. Ἀποστολίδης πού τόσο εὐλαβητικὰ εἶδαμε κάμποσους νὰ μιλήσουνε γιὰ τὴν εὐλαβὴν κριτικὴν του, καὶ πού ὁ Ψυχαρὸς ἀφου δειχνεὶ, με̂ δυὸ λόγια, τὴν ἀδικιολόγητην, παιδιακίσιαν καὶ ἀσάχαστην ἐφαρμογὴν πού ὁ κριτικός αὐτός κάνει τοῦ πασκάλικου, νομίζω, φητοῦ «le moi est haïssable» ἀπάνου στοῦ πρόσωπου τοῦ Γιαννῆ, ξεμπερδεῖ με̂ τὸ τελειωτικὸ τοῦτο ἐπίγραμμα: «Φτωγὴ κριτικὴ καὶ φτωγὰ μυαλά».

Μπορεὶ κανεὶς νὰ πῆ πὼς τὰ καθ'αυτὸ σημεῖα πού στέκεται κ' ἐξετάζει στὴν πρόλογό του ὁ Ψυχαρὸς εἶναι τούτα: Πρῶτα: «Σὲ τί κατάστασιν βρισκεται ἡ καθαρθεύσιαν στα 1908, πὼς καὶ με̂ τί δπλα πολεμᾶ, ποιά εἶναι τὰ σημερινὰ τῆς ἐπιχειρήματα, — σὲ τί σημεῖο βλέπουμε τὸ ζήτημα τὸ γλωσσικὸ, λοιπὸν τί μᾶς ἀπομνήσκαι νὰ κάμουμε γιὰ τὴν ἰδέαν.» Ὑστερα, καὶ δεμένα με̂ τὰ παραπάνου: «Στὸ σημεῖο πού βρισκόμαστε τώρα, ἡ ἀνάγκη δὲν εἶναι νὰ πολεμήσουμε μονάχα τοὺς δασκάλους, ἢ ἀνάγκη μας ἢ μεγάλητερη, νὰ πολεμήσουμε τὸν ἐαυτό

μας.» Γιὰτι καὶ ὁ δημοτικιστῆς, Ρωμιὸς καθὼς εἶναι, εὐκόλα σέρνεται ἀπὸ πθους ἀναρχικούς καὶ τὸ καπρίτσιο του βάζει ἀρχηγό. Κακὸς ἀρχηγὸς τὸ καπρίτσιο, καὶ μοναδικὰ διαλεγμένος μόνο γιὰ νὰ χαντακώσῃ τὴν ὑπόθεσιν. Ἄδυσκολοκὼβέρνητος ὁ Ρωμιὸς. Πολύπλοκα τὰ ψυχολογικά του » Ἡ δημοτικὴ σὰ νὰ θέλῃ νὰ τραβῆξῃ καθὼς τραβᾶ ἢ καθερύουσα. Γιὰ τὴν γλωσσικὴν τῆς μόρφωση δουλεύουνε πιὸ πολὺ τὰ κεφάλαια τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου, καὶ ὄχι ὁ ἕνας κοίρανος, ὁ κανόνας. Μὰ δὲν εἶναι γιὰ ν' ἀπορούμε. «Οἱ πιὸ φανατικοὶ δημοτικιστὰδες εἶναι γραμματισμένοι ἄνθρωποι, λιγάκι καταμαραδες ἀπὸ ἀνάγκη, ἀφου τὴν καθαρθεύσιαν μάθειν σχολεῖο καὶ δὲν ξεδιακρίνουνε πάντα τὸ γνήσιο τὸν τύπο ἀπὸ τὸν ἀκανόνιστο.» Τόνε λένε προπαγαντιστῆ. Μάλιστα προπαγάντα, όμως ὄχι γιὰ τὰ νιτερίσα του. Γιὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ γιὰ τὴν ἐπιστῆμη. Ὅταν κανένας ἀφοσιώνεται σὲ μιὰ ἰδέαν, βέβαια ἱερὰπύστολος τῆς ἰδέας γίνεται. Μὰ ὄχι με̂ τὸ ζῶρι. Με̂ τὴν λογικὴν. Ὁ Ψυχαρὸς εἶναι ὁ μέγας λογικεῦμένος. Ἄστυνομὸς τῆς γλώσσας, τὸν εἶπαν ἄλλοι, ἐκεῖ πού ἡ γλώσσα ἀστυνομίης δὲ χρειάζεται. Μάλιστα! ἀποκρίνεται. «Ψυχικὴ ἀστυνομία εἶναι καὶ ἡ ἀνατροφῆ.» Τόνε λένε σχολαστικὸ ἀποκρίνεται. «Δὲν εἶμαι σχολαστικός· εἶμαι φανατικὸς πατριώτης.» Ἐκεῖ πού χολοσκάνει γιὰ κάποιαν παράλειψιν στὴν ὀρθογραφίαν, γιὰ κάποιον στὴ γραμματικὴν παραπάτημα, μᾶς ἐξηγεῖ, ψυχολογώντας τὴ φύρκα του: «Ὅχι τὸ λάθος τὸ γραμματικὸ, μὰ τὸ ψυχικὸ λάθος με̂ ταράττει.» Μέσα στὸ λάθος τὸ γραμματικὸ, πού πιάνει μιὰς κοκκίδας τὸν τόπο, δραματίζεται ὁλόκληρο δρόμο ἀπὲραντο κωμοποίας πού παραδέρνει μέσθ' ολόκληρο ἕνα γένος. Τὸ λάθος τὸ γραμματικὸ εἶναι ἕνα μικρὸ σπυράκι, πού μᾶς δίνει νὰ νοιώσουμε τὸ δυσκολογιάτρευτο πάθημα τοῦ ἀρρωστοῦ. Κατάντησε ἀφόρητὴ κωμοτοπία τὸ φῶνασμα τοῦτο πού ἐρχεται στὸ στόμα καὶ τὸν πιὸ σοβαρῶν ἀνθρώπων, σὺν ἀρχῇ ἀπαράβιασση, καὶ τὸν πιὸ ἀμελέτητων παιδιῶν, πού δικαιολογοῦνε με̂ τοῦτο τὴν διανοητικὴν τους ἀμάθειαν καὶ ἀκαματία: «Ἡ γλώσσικὴ κάνει τὴ γραμματικὴν, δὲν κάνει ἡ γραμματικὴ τὴ γλώσσαν.» Καὶ ὁ Ψυχαρὸς ἀποκρίνεται, ὁλοκληρωτικὰ, καὶ συνταριαστικὰ, παντα με̂ τὴν φιλοσοφίαν του τὴ μονιστικὴν, πού ἐνώνει καὶ ταιριάζει: «Ἡ γλώσσα κάνει τὴ γραμματικὴν καὶ ἡ γραμματικὴ τὴ γλώσσαν.» Κ' ἐξαικολοθεῖτὸ σκοπὸ τοῦ: «Δὲν εἶναι νὰ προσμένουμε. Ἀνάγκη νὰ δοθῆ ἡ τελειωτικὴ μορφή στὴ

γλώσσα.» Ἡ δὲ καὶ ἡ ἀγάπη, τὰ δυὸ τὰ μεγάλα ψυχόμετα τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς τὴν ἄνερε πάλε, μιλώντας γιὰ τὴν ἰδέαν τοῦ Γιαννῆ, δίνει στὴν ἀγῶνα του κατὶ πολὺ σημαντικὸ, καὶ ἀσύγκριτα εὐγενικὸ, ὥστε νὰ μὴν ἔχουν ἐδῶ πέρασση στοχευσοὶ καὶ γνώμες γιὰ ἐπιτυχίαν ἢ ἀποτυχίαν, γιὰ ὀπαδοὺς, ἢ γιὰ μὴ ὀπαδοὺς, καθὼς ἔχουνε γιὰ κανένας πού κατεβαζουὶν τὰ διανοητικὰ καὶ τὰ ἀπρόσωπα ζητήματα, πονηρὰ ἢ ἀτοπα, στοὺς κύκλους τῶν βουλευτικῶν ὑποψηριοτήτων καὶ τῶν προσωπικῶν κυργάδων. «Στὸν τωρινὸ τὸν ἀγῶνα τῆς πειθαρχίας καὶ τῆς ἀναρχίας, τοῦ κανονικοῦ καὶ τοῦ ἀκανόνιστου, νὰ νικηθῶ, θὰ εἶναι τιμὴ μου.» Καὶ γὰρ στὰ θεμελιώδηκα τούτα ζητήματα κομμάτια τεχνικά καὶ χαρακτηριστικὰ ῥιμμένα, σελίδες πού θυμάται κανεὶς ἄθελα πὼς ὁ Ψυχαρὸς, εἴτε συνθέτοντας ρωμάντσα, εἴτε συντάσσοντας λόγους ἐναρχτῆριους γιὰ τὸ μὲθῆμα του, εἶναι, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, εἰκονογράφος τῆς ζωῆς. Κοίτα τὴν ὠραία κριτικὴν τοῦ πρόσωπου καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Παλλῆ πού μαζὶ με̂ τὸ μεταφρασμένο ἀρθρο τοῦ Ὁμηροῦ στὴ νεοελληνικῆν εἶναι τὰ μόνα πού γραφτήκανε στὴ γλώσσῃ μας ἀξία καὶ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ πρόσωπου τοῦ μεταφραστῆ τῆς «Ἰλιάδος» Δὲ μιλιῶ ἐδῶ γιὰ τίς γλωσσικὰς φιλονεικίας καὶ παρατήρησεις πού δὲν εἶμαι ἀρμόδιος νὰ τίς ξεδιαλύσω. Ἐδῶ ἐξετάζω τὴν ἀρχὴν τοῦ Ψυχάρη καὶ τὴ λαμπρὴν καὶ ἀπ' ἀκρῆ σ' ἀκρῆ λογικὴν ἐφαρμογὴν πού κάνει τῆς ἀρχῆς του, μέσθ' ἡ κύκλους πού μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς ὅτι ἔγραψε ὁ Ψυχαρὸς γιὰ μιὰ ἐφημερίδα τῆς Συρίας ταιριάζει γιὰ τὸσους καὶ τὸσους πού κρατοῦνε κοντύλι: «Σαστίζεις με̂ κάποιαν ἰδιαίτην, μοναδικὴν, ἀπόλυτην ἀνικανότηταν πού ἔχει νὰ φράσῃ ὁ νοῦς σου ὡς καὶ σὲ μιὰ ἰδέαν γενικὴν.» Κοίτα πὼς μιλεῖ, πειράζοντας μαζὶ καὶ παινεύοντας, γιὰ τὰ Ἑπαιρωτικά Παραμῦθια τοῦ Χρηστεβασίλη καὶ γιὰ τὴ δουλειὰ τοῦ ποιητῆ: «Μπραβο στὸν ποιητὴ πού τὰ ἐξιδίωθε νὰ ποκλείσῃ τὴν αἰωνιότητα σὲ τὸσας λίγες λέξεις!» Ὅμως ὁ ποιητῆς κατέχει τὴν ζητημένην τέχνην νὰ σιάξῃ ἕνα δημοτικὸν παραμῦθον. Καὶ νὰ ἡ ἄσκημη ἀδερφῆ τοῦ Δροσίνη. Σὲ μιὰ σελίδα, μιλώντας γιὰ τὸν Ἑρμῆνα, νὰ ἕνα κοινωματικὸν, πετροσκάλιστο τῆς θείας Χάριτος, πού τὸ ὄμα τῆς Πρωτοτυπίας. Νὰ κ' ἕνας χαρακτηρισμὸς, πού βαρφαίνει ἴσα με̂ ἄλλους ἀέριος, τῆς δραματικῆς τέχνης τοῦ Φυτίλη. Μὴν ξεχνᾶμε πὼς ὁ Ψυχαρὸς εἶναι καθηγητῆς· μὰ δὲν τρέσαι νὰ δογματίζῃ. Καθε

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

Ἡ ΚΟΥΛΙΑ ΤΑΚΡΟΠΟΤΑΜΟΥ*

Σὲ ποιά ζωὴ καὶ δόξα εἶχε φτάσει αὐτὸ τὸ βελούχι ἐκεῖ τὰ χρόνια με̂ τὸ τάγμα τῶν εὐζώνων! Οἱ νέοι τοῦ τότεσινου καιροῦ θυμούνται ἀκόμα με̂ καημὸ τίς μέρες του. Ὁ πρῶτὸν λοχίας Τυλιγάδας τὸ μάντεψεν καλά πὼς δὲ μπορούσαν τὰ μαύρα μάτια ἀπὸ καρσὶ νὰ μείνουν ἀσυγκλίνητα ἀπ' τὴ λεβεντιὰ τῆς φουσανέλας. Σὺν ἔλειψαν οἱ ἀξιωματικοί, σὰ χάθηκε ὁ ἀνθυποασπιστῆς, σὺν πέρασαν καὶ πᾶν ἀλάθωται μικροὶ ὑπάλληλοι, ἐμπορόπουλα καὶ καναδυὸ ζευγάρια φοιτητῆς ἀπὸ τὸν τόπο, ἀπόμεινε τὸ στάδιο κ' ἡ ἐλπίδα μόνο στοὺς ὑπαξιωματικούς. Καὶ τούτοι με̂ μέρκ, ἀργὰ ἢ γλήγορα, θὰ τὸ κολήσουν τὸ χρυσοῦ γκλόιν, εἶπε ἡ Κούλια με̂ τὸ νοῦ τῆς κ' ἔκχε μὲ πρῶτη τὴν ἀρχῇ. Ἡ Μαριὼ ψηλοκρα-

* Ἡ ἀρχὴ του σὲ 326 φύλλο.

τούτε ἀκόμα κ' ἡ μύτη τῆς δὲ ἔπερτε, ἀν κάποιαν ἀδυναμίαν μέσθ' τῆς δὲν τὴν κεντούσε πάντα νὰ μὴν ἀφίνη μάτια ἀντῆς νὰ πέφτουν σ' ἄλλη. Καὶ μόλις εἶδε τὸ λοχία Μάνθο Σακαρίλο νὰ πετάη τὸ μάτι στὴν ἀδερφῆν πού καθόνταν στὸ παραθύρι, δὲ μπόρεσε νὰ τὸ ὑπομείνη· ἔπρεπε νὰ τῆς τὸν πάρη με̂ κανέναν τρόπο. Μὰ δὲν τὸ κατάφερε καὶ γὰ νὰ ἐκδικηθῆ ἔπιασε καὶ αὐτὴ τὸ Γιανακὸ Καρδάρα, ὅχι τόσο καλοσούσομο ὅσο καλοπίχερο. Ἡ Κούλια ἔσκασε με̂ τὴ χρυσὴ τὴν κονταπέταν πού εἶδε ἀξαρῆ στὴν τραχηλιά τῆς ἀδερφῆς τῆς. Ὁ δικὸς τῆς τῆς εἶχε φέρει μόνο ἕνα ζευγάρι καλτσοδάτες κ' ἐκείνες πρῶστυχες κατὰ τὴ Μαριὼ. «Κυρὰ μου, γὼ δὲν τοῦ τίς γύρεψα· εἶδε πὼς ἐκείνες πού φορούσα ἦταν χαλασμένες καὶ μοὺ ἀγόρασε καινούριες ἀπομοναχὸς του», εἶπε ἡ Κούλια μ' ἀπέλεικ παρπονιάρικην. «Σαμπῶς ἐγὼ τὴ γύρεψα τὴν κονταπέταν», ἀγρίεψε ἡ Μαριὼ κα ἔρχισε τὸ φάγωμα ἀναμεταξύ τους.

Μὰ οἱ δυὸ ἀδερφῆς τῆς κούλιας δὲν ἦταν οἱ μόνες πού ἔπεσαν στοὺς ὑπαξιωματικούς. Στὴ μικρὴ πόλιν κοντὰ στὸν ποταμὸ ἦταν καὶ ἄλλα μαύρα μᾶτια πού λαχτάριζαν τὴ λεβεντιὰ τῆς φουσανέλας. Ἡ ἀρχοντιὰ τοῦ τόπου, ἔν ἀπ' τὸνα μέρος δὲν ἔπαψε ποτὲ νὰ δείχνῃ τὴν ἐκτίμησὴ τῆς στὸ γένος

τοῦ Κρακιὰ καὶ κλοῦσε πάντα τίς ἀρφανέες του στὴς χαρὲς τῆς, ἴμως ἀπ' ἄλλο τὰ κορίτσια τῆς δὲν τὰρνε νὰ χουν μεγάλα νταραβέρια με̂ τὴν κούλια. Τὰ πόμπερο τῆς ποταμιὰς, τὸ βελούχι ἀντικρινὰ στὴν κούλια, μιὰ γλαβανή πού ἀνοιγόκλεινε πρὸς τὸ κατώγ, στὴν πσιονὴ τῆς κάμαρας, δλ' αὐτὰ σὰ νά χαν κατὶ ὑποπτό κα ἀνήσυχο γιὰ τίς μαννάδες καὶ τέλος τὸ πάθημα τῆς Φρούσις, ὅσο καὶ ἀν σύστήθηκε ἀπὸ τὸν καιρὸ κα ἀπὸ τὴν δυστυχίαν, πάντα μείνει στὸ κατόφλι τῆς σκαδάκι ἀχρό, πού καθε κορῆ γνωστικὴ δειλιάζει νὰ τὰ δρασκέλισῃ. Ἄν ἐρχεται καμιά ἀπ' τίς καλλίτερες τῆς πύλης, τίς συλλίτισες ἢ τίς ἀκούσμενες γιὰ τὴν προίκα, ἔρχεται ἢ με̂ τὴ μητέρα, ἢ μοναχὴ τῆς τὰ πόμπερο ἀπ' τὸ στενοῦ κα ἀπὸ τὸν πίσω ὀράχτη, νὰ μὴν τὴ δῆ ἄλλο μάτι ἀπὸ κείνο πού θέλει ἡ ἰδέαν τῆ δῆ. Ἡ στάση αὐτὴ τῆς ἀρχοντιῆς ἀπέναντι στὴν κούλια δὲν ξεφύγει τίς ἀρφανέες τοῦ Θάμου Κρακιὰ· ἡ γλώσσῃ τῆς Μαριὼς κλέθει μάλιστα ὅσα μπορεῖ, ὅσο τὸ ἐλάχιστο ἐπιτρέπει ἡ ἀνάγκη πού ἔχει ἡ κούλια ἀπ' τὴν ψωροαρχοντιὰ. Πιὸ ἐλεύθερη, πιὸ ἀπροκατάληπτη στὴν ἠθικὴν τῆς ἢ τὴν ἢ κατώτερην, δείχνεται πρῶτὸν ἐπιμότερη στὴς σχέσεις με̂ τὴν κούλια. Οἱ φτωχότερες, οἱ ἀσπες νοικοκυραπούλες τοῦ τόπου σὰ νὰ τόγγουν

ἄλλο. Ἀναγκάζει τοὺς μαθητάς του νὰ τὸν φιλονεοκούν. Ἔτσι ἀποχτάνε τὴ μέθοδο, καὶ γκρίζουε τὴν ἀλήθεια. Ὁ Ψυχάρης εἶναι διψυχρός. Ἕλληνας καὶ Γάλλος. Ἐδῶ μονάχα ξεχνᾷ τὸ μονισμό του. Καὶ βέβαια τὸ εἶπα καὶ τὸ ξαναλέω. Ἐνας τέτοιος ὁργανωτὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ Λόγου μόνον εἶσι μποροῦσε νὰ φανῆ σ' ἐμὰς ἐδῶ, ἀκέρσιος, δίνοντάς μας ἀκέρια τὴ δύναμή του. Μαζὶ ἔξένος καὶ δικός μας. Τὸ θέμα τοῦτο χρειάζεται κάποιον ξετύλιμα. Ἄλλη φορά. Ὁ Ψυχάρης μᾶς μίλησε γιὰ τὶς δύο πατρίδες του μὲ εὐκρίνεια μεγαλόπνοη, καρδιά γιομάτη. Μὰ ὁ Ψυχάρης εἶναι πρὸς πολὺ ὁ τεχνίτης τοῦ λόγου τοῦ ρωμάντικου. Τὴν τέχνη αὐτὴν τὴν κυνᾷ καὶ τὴ μακτορεῦει στὰ πεζά, «στὴν πλατεὶά ξετύλιξη, στὸ ὕψος τῆς κούβεντας τῆς ἀπλῆς.» Καὶ μᾶς ξαναδίνει, μὲ πιότες τὼρα λεπτομέρειες τὴν εἰδητὴν πὺς σκοπεῖ νὰ καταγγίη στὸ χτίσιμο τοῦ *Διγενῆ Ἀκρίτα*. «Νὰ πάρουμε θέματα κοινὰ καὶ ντόπια, νὰ τὰ μεταμορφώσουμε χωρὶς νὰ τὰ χελάσουμε, φουώντας μονάχα μέσα τους τὴ φιλοσοφική μας τὴν ψυχὴ. Καὶ ξέριονε πὺς ὁ Ψυχάρης, ὅ,τι λέει τὸ βάνει στὸ σακρὶ δὲν ἐξοφλεῖ μὲ τὴν ὑπόσχεση μόνον. Γερά λούζει τίς ἐφημερίδες τῆς Σμύρνης, τῆς Πόλης, τῆς Ἀθήνας, μὲ τὴν ἀχρετο πόλεμο πὺς στήσανε τῶ δημοτικιστῶν, μὲ νὰ, τοὺς στέκεται καρφὶ στὰ μάτια ἡ λαμπρὴ ἀρθρογραφία τοῦ Ἐμμανουηλίδου! Καὶ ξεχνώντας τὴν ἀπάθεια καὶ τὴ γαλήνη πὺς κρασιώνται χερσιαστὰ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τοῦ προλόγου του μιλεῖ πικρότατα καὶ χτυπητὰ γιὰ κάποιους ἐδῶ κύκλους ἀκαδημαϊκοῦς, μὰ καὶ δὲν ξεχνᾷ νὰ βάλῃ στὸ ἐνεργητικὸ τοῦ Πανεπιστημίου τὸ βραβεῖο δραμῶν ὡς τὸ *Βρυκόλακα*. Μὴ νομίζετε πὺς δὲν ξέρει νὰ τὴν προσεξῇ καὶ τὴν καθαρεύουσα, καθὼς τῆς πρέπει. Νὰ οἱ ἔξει τῆς καθαρεύουσας ἐργάτες, ὁ Κόντος, ὁ Βερναρδάκης, ὁ Ροδῆς, ὁ Βικέλης. Μονάχα ἡ ἀμείση ὁδός ἡ περιφνητὴ ἀνόημα δὲν ἔχει. Ἀπλοποίηση τῆς καθαρεύουσας δὲν ὑπάρχει.» Πολὺ σωστά. Μὰ, πρὸς πολὺ, νόημα δὲν ἔχει, γιὰτὶ δὲν προσδιορίζει τίποτε, ἡ λέξη *μαλλιάρός*. Δὲν ὑπάρχουε μαλλιάρου ὑπάρχουε μόνον δημοτικιστὰδες. «Νὰ μιλεῖ κανεὶς γιὰ μαλλιάρη γλώσσα, ἀμάρτημα ἐπιστημονικόν. Φωνάζουε, γιὰτὶ τοὺς ἐπιτίξῃ ἡ σοῦρκα. Τὴν καθαρεύουσά τους, καὶ τὴν θεοσόλα τους. Ὅλα τὰλλα μαλλιάρά. Μὴ βιάζεστε. Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα θάρθη μὲ μέρα στὴ Βουλὴ. Ὅχι ὅπως ἴσα μὲ τὴν ὥρα ἤρθε, ἀξιολύπητα. Ὁ δὲ γίνῃ ζήτημα πολιτικόν.

Ἔτσι πρέπει. Τὼρα πὺς φύσηξε καὶ κατὰ τὴν Τυριακὴν ἁέρας τῆς λευτεριάς—κ' ἐδῶ ὁ Ψυχάρης ἀραδιάζει τὰ πρὸς προνοητικὰ καὶ συνετὰ λόγια του,—πατέρης ἐνὲς λαοῦ καθὼς εἶναι—πρέπει πρὸς πολὺ νὰ ἐλπίζουε. Ὁ δὲ ξεσκλαβωθούμε. Μήπως κ' ἡ καθαρεύουσα σκλαβιὰ δὲν εἶναι; Ἡ λεπτερία τέτοια εἶναι. Φουστὸ βουδὸ κι ὁ κάμποσ ἠροσιζεται ἀμείσιως.» Κ' ἔτσι ὁ Ψυχάρης μέσα στὸν καινούριον τοῦ πρόλογο πὺς ὁργανικὰ εἶναι κατωμέριος καὶ συνεθμιμένος μεθοδικὰ, πετᾷ τὸ μελετημένον λόγον του γιὰ ἕλα μὲ τὰ ζητήματα—πράματα καὶ πρόσωπα—πὺς μᾶς διαφέρουε. καὶ γιὰ τὰ πρὸς μὲγᾶλε καὶ γιὰ τὰ μικροῦσι, εμὰ στὴν οὐσία τοὺς σημαντικὰς, ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ πὺς κἀνεὶ νὰ προκόβῃ στὴν Ἐυρῶπῃ ἡ μελέτη τῆς ἀρχαίας ἴσα μὲ τὴν περισημένη μιὰς λέξης ἀπὸ τὸ κλασσικὸν μὲς βιβλίον τοῦ Γιαννίδου «Γλῶσσα καὶ Ζωὴ».

Ὁ Ρενὰν κάπου μιλώντας γιὰ τὴν Φοινικὴν Ἀρχιτεκτονικὴν, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὰ λείψανά της, παρατηρεῖ πὺς οἱ παλαιοὶ Φοινικεὶ δὲ φαίνεσαι νὰ γνωρίζανε τὴ μὲγᾶλη συντροφικὴ δουλειὰ, πὺς γενᾷ τὰ τέλεια τὰ ἔργα. Ἐσπέρει πὺς καθένας τους δούλευε γιὰ λογαριασμὸν του. Κανένα μίτρο αὐστηρὰ διαλεμέον, ἄμια συμμετρία παντοῦ τὰ μίση, καὶ τὸ καπέριον. Στὶς λεπτομέρειες πολλὰς ὁμορφες ἰδέες μὰ κανένα γενικὸ σκέδιον πὺς να κυριαρχῇ ἀπάνου ἀπ' ἕλα, καθὼς εἶναι τούτο στὰ μνημεῖα τῆς Ἀκρόπολης τῶν Ἀθηνῶν. Βλέπει πὺς ἀγαπούσανε νὰ δουλεύουε τὴν πέτρα, μονάχα γιὰ τὴν ἀγάπῃ τῆς δουλειᾶς αὐτῆς (ἡ τέχνη γιὰ τὴν τέχνη, πὺς θὰ λέγαμε) δὲν τοὺς ἐμελε νὰ συνεισθούε γιὰ νὰ πλάσουν ἕνα ἔργον κοινόν, δὲν ξέρανε πὺς ἡ ἐνότηθα εἶναι πὺς κἀνεὶ τὴ μὲγᾶλη τὴν τέχνη. Μὰ κοίτα καὶ τίς πέτρας τοῦ Παρθενῶνα, ἡ ἀπολυτὴ ἀρμονία τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ μέσου. Τὸ μάρμαρον στὴν ἀκρὰ του ἐντέλεια. Καὶ τί φροντίδα γιὰ τὴ λεπτομέρεια! Γιὰ τὴ γοθητικὴν τέχνην, ἡ λεπτομέρεια δὲν εἶναι τίποτε σπουδαῖον γιὰ τὸν Ἕλληνα τεχνίτην καθενιά λεπτομέρεια ἔχει τὴν ἀξία της καὶ χρειάζεται ἑξαιρετο ἐργατὴν γιὰ νὰ κατορθώθῃ. Τούτα ὁ Ρενὰν γιὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν. Νομίζεις πὺς ἀκούε τὸν Ψυχάρην νὰ μιλεῖ γιὰ τίς δύο γλώσσας.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΛΑΜΑΣ

ΚΑΤΙ ΓΙΑ ΤΗ ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΗ

Ἐδῶ καὶ κάμποσον καιρὸν διαβάξω στὶς ἐφημερίδες τὸ κακὸ πὺς γίνεται γιὰ τὸ ζήτημα τῆς χειραφέτησης. Τόσον λοιπόν μισητὴ καὶ ἀδικη εἶναι ἡ φωνὴ ἡ βγαλμένη ἀπ' τὰ κατὰθάθα τῆς γυναίκειας συνείδησης, ὅτε ν' ἀποδοκιμάζεται καὶ γιουχαρίζεται τὸ πρῶτον βῆμα τῆς κ. Παναγιωτᾶτου, βῆμα πρὸς τὴν πρόοδο καὶ τὸν πολιτισμὸν καὶ νὰ φυλακίζουετα σφραζέτες στὴν Ἀγγλίαν; Κι ἕλα αὐτὰ νὰ γίνωνται, γιὰτὶ οἱ γυναῖκες ζητᾶνε τὸ δικαίωμα πὺς ἡ πρόδοσι καὶ αὐτὴ ἡ φύσις δίνει σὲ καθὲν ἄνθρωπον (ἐχτός ἂν ἡ γυναῖκα γι' αὐτοὺς δὲν εἶναι ἄνθρωπος!);

Κι ἂς πῶ δύο λόγια γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ ψήφου.

Δὲν ἔχω ἐγὼ δικαίωμα (τὸ ἐγὼ ἔνοοιται ἀντιπροσωπεῖ ἐλὴ τὴ μερίδα τοῦ ἐπιστημονικῶν καὶ ἠθικῶν μορφωμένου κόσμου τοῦ φύλου μου), νὰ ζητήσω κείνον πὺς νὰ μ' ἀφήνῃ νὰ ξεχωρίσω στὴν κάλπη τὴν ἀξία τῶν πολιτικῶν ἀντρῶν καὶ νὰ μὴν ἀφίνω τὸ μέλλον τῆς πατρίδος μου νὰ κρέμεται στὰ χέρια ἀνίκωντων πολιτικῶν βγαλμένων ἀπ' τὸν ψῆφον, ποῖος ξέρει ποῖων ἀδικῶν, ἀκριτῶν καὶ κακόδουλων ψηφοφόρων

Καὶ ὅχι μόνον τὸ δικαίωμα τῆς ψηφοφορίας, ἀλλὰ καὶ τὸ στοιχειωδέστερον μὰ κ' εὐγενέστερον ἀπ' τὰ ἀνθρώπινα δικαία, ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία, καταπατιέται καὶ ἀποδοκιμάζεται ἡ Παναγιωτᾶτου, ἡ ἐπιστημονικὴ μορφωμένη γυναῖκα, ἀπὸ τοὺς φοιτητῆς τοῦ Πανεπιστημίου μας, αὐτοὺς πὺς μὲ δάφνη ἔπρεπε νὰ ὑποδεχθούε τὴν πρώτη Ἑλληνίδα ὕψη γήτρα, καὶ πὺς ἀπ' αὐτοὺς περιμένει μὲ μέρα ἡ πατρίδα μας νὰ πετᾷ τις σκουριασμένες ἰδέες καὶ μὲ ζῶν καὶ ἀλήθεια νὰ πάνε μπρός.

Ἐξῆσα λίγο καιρὸν στὴν Ἰταλίαν καὶ ἔκρινα πόσον μίλια πίσω εἴμαστε μεῖς σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Πίσω πολὺ ἀκόμη. Καὶ σὲ κάποιον του ἔθρου ὁ καλὸς Φῶτος Πολίτης, τὸ γεμᾶτον ἀπὸ γερῆς ἰδέες καὶ γερομυαλό, παράλειψε νὰ πῆ, ὅτι οἱ πατριαρχικῆς καὶ μεσαιωνικῆς ἰδέες δὲ βρίσκονται μονάχα στοὺς ρωμαντικούς νέους, ἀλλὰ καὶ στὶς ρωμαντικώτερες νέες μας. Κι αὐτὰ ἕλα ὁ ψευτορωμαντισμὸς τὰ κἀνει. Γιὰτὶ μεῦ φαίνεται ὅτι ρωμαντισμὸς εἶναι μὲ λατρεία τοῦ τέλειου ὠραίου στὴ φύσιν, ἀλλὰ, ὅταν στὴ γυναῖκα βρίσκει κανεὶς ἐχτός τῆς καλλονῆς τῆς τῆς σωματικῆς, κάλλος ψυχῆς καὶ πνεύματος, φυσικὰ χαρίσματα καὶ αὐτὰ, διαρκέστερα ὠριότερα καὶ ἰδα-

μάλιστα τιμὴ τους νὰ βγαίνουν στὸ σιγανὸν μπράτσον μὲ τίς ἐπαρχοπούλες, ἢ νὰ καθίζουε στὸ μπαλκόνι τους. Καὶ τούτες πάλιν στὴ συντροφικὰ τῶν κοριτσιῶν, πὺς τὸ καπέλον δὲν τοὺς φήλωσε τὴ μύτη καὶ τὸ τουρνουῖ δὲν τοὺς ἔχει ἀλλάξει τὴν περπατησιὰ, σὰ νὰ βρίσκουε ἐυκολότερα ἐκεῖνον πὺς γυρίζουε το σεβασμὸν στὸ σὶ τους, τὴν ἀνγνωρίσιν πὺς, ὅσο κι ἂν ξίπασαν, εἶναι καὶ μένουε πάντα ἀνώτερες τους. Καὶ ἐν' ἄλλο ἀκόμη τὰ φτωχὰ καὶ χιλιεματῶκατωμένα φορέματα τῆς κούλιας χάνονται καὶ ταπεινώνονται μπροστὰ στὰ λούσα μιᾶς ἐμποροπούλας, ἐνῶ μπροστὰ στὴν κόρη τοῦ ζευγᾶ, στὴ θυγατέρα τῆς ἀρχοντικῆς ἁέρας τῆς Μαριῶς καὶ τὸ φίλον ναὶ τῆς Κούλιας ξεχωρίζουε καὶ φιγουράρουε. Ἀντὶ λοιπόν νὰ ρίξουε τὰ μούτρα στὶς ψωροπερὴφνες, ἀνοίγουε τὴν κὺλόπορτα τῆς κούλιας στὶς ὁμορφες καὶ στὶς μπιρομπιλομάτες ἀπὸ καθὲ μαχαλά, στὶς πεταχτές, τίς ἐρωτάρικες καὶ καρδακίστρες, ὅσες δὲν ἔχουε τὴν ἀπομονὴν νὰ καρτερήσουε ν' ἀνοίξῃ ἡ τύχη τους ἀπομοναχίως, νάρθη ὁ νυμφίος σ' ἐκεῖνες μὲ τὴ μάνια καὶ τὴν προξενήτρα, μὰ βγαίνουε στὰπάντημά του μόνες τους.

Ὅλες αὐτὲς μαζεθύνονται στὴν κούλια καὶ στολίζουν τὰ παράθυρα της. Νὰ τίς ἀραδιάσωμε μὲ μὲ

σκοπὸν δὲν ἔχει, αὐτῆς ἢ τοὺς λεθέντες πὺς γεμίζουν τὰπογυῖα τὰ τραπέζια ἀντίκρυ, ἢ σκορπίζουε τὸ βράδι βράδι στὸν περίπατον τῆς ἀκροποταμίας. Φτάνει νὰ πούμε πὺς ἐκεῖνες ἦταν ὁμορφες μὲ τόνομα καὶ γελαστῆς καὶ παιζομάτες, τούτοι νταῖδες, ἀλαφροπερὴφνῆτοι, καγκελομύστακοι καὶ τσελεπίδες, ἀπ' τὰ πρῶτα ὀνόματα στὸν κόσμον τῶν εὐζώνων. Πλούσιο τὸ διὰλεγμα καὶ ἀπ' τόνα καὶ ἀπὸ πᾶλλον μέρος, ἐν καὶ μαλλώματα δὲν εὐλεῖσαν καὶ ἀπὸ τὰ δύο στὴ μοιασιὰ. Ἀλλὰ χωρὶς αὐτὰ ἴσως δὲ θάχε τόση χάρη τὸ παιγνίδισμα. Κάθε καρδιά ἔχει τίς κλίσεις της, τὰ μυστικὰ τραβήγματα της, πὺς πρὸς σὺν δὲν τ' ἔμπορεῖ κ' ἡ ἴδρα νὰ τίς ξεδιαλύνῃ. Ὁ κανὼνας στὴν περίστασή μας, ἂν μισρὸν νὰ μὴν σ' αὐτὰ κανὼνας, εἶναι πὺς οἱ δὺχατέρες τοῦ παπά, τοῦ μάγειρα, ἢ τῆς σφουγγαρίστρας τραβιούταν πρὸς πολὺ ἀπ' τὴν ὁμορφάδα καὶ ἀπ' τὴ λεβεντιά, ἐνῶ οἱ κόρες τοῦ Θωμοῦ Κρανιά ζέταζαν τόνομα, ρωτοῦσαν τὴ γενιά περισσότερο. Μὰ ἔκαμ' ὁ θεὸς καὶ τὰ βουδὰ καὶ τὰ χωριὰ εἶναι τὸ κάλλιοτερον μαντέμι εὐζώνων καὶ στὰ βουδὰ καὶ στὰ χωριὰ ἡ γενιά περισσότερη. Κ' ἔτσι δὲν εὐλεῖσαν κ' οἱ γαμπροὶ γιὰ τὴ Μαριῶν καὶ γιὰ τὴν Κούλια, ἀπ' τὴν κούλια τὸ χασακίσιμα καὶ ἀπ' τὸ βελούχι τὰ

γλεντίσματα καὶ τὰ τραγοῦδια. Οἱ μαννάδες στὴ γειτονιά ἔσκιζαν τὰ ρούχα τους, μανταλωνν τὰ θηλυκὰ τους κ' ἔστελναν τοὺς ἀντρες τους στὸ δῆμαρχον νὰ κλείσῃ τὸ βελούχι. Μὰ καὶ ὁ Φωτοῦλας Τυλιγάδας δὲν ἦταν ἀπ' τὰ τούρκικα κ' ἡ ζῶν κ' ἡ νύσση κέρδιαν τὸ δικαίον του; καὶ συνεχούσαν τὸ παιγνίδι. Πόσον μακριὰ ἔφταν' αὐτὸ πρὸς ψυχῆς οἱ κακῆς γλώσσες. Μὰ ποῖος ταίριος; Αὐτὰ φυλάγονταν ἀπ' τὰδιαιρητὰ τὰ μάτια παντοῦ καὶ πρὸς περισσότερο σὸν τόπον πὺς μιλίεται ἡ γλώσσα πὺς γράφεται ἡ ἱστορία αὐτή.

Ἐκεῖνον ὡς τόσον πὺς ἔβλεπαν ἕλα τὰ μάτια ἦταν πὺς ἡ Φρόσω δὲν ἔπαυε διόλου μέρη στὸ παιγνίδι. Ὁ θλιβερός ρυθμὸς τὰχοραιοῦ της μετράει γι' αὐτὴ τὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ στὰνῆλιαγο κατῶγει καὶ τὸ βράδι, σὰ χύνεται τὸ σούρουπον στὸ δρόμον, ἴσκιος σκοτεινός, μπουμπουλωμένους πάντα μὲ τὴ μαύρη σκέπη, γλυστεραὶ πρὸς τὴ σκοτιδιασμένη πόλη γιὰ νέα πλεξίματα καὶ νέα διασίδα, ἢ γιὰ τοὺς φίλους καὶ συγγενεὶς, ὅταν βγήκε ἄκαρτος πρωτῆτερα τὸ στάλισμα τῆς Παναγιούλας. Τὸ σὶ ἐμπνέει σεβασμὸν περισσότερο σὰν ἔρχεται μοναχὸν κ' ἡ ἀρχοντιά, ὅταν χάνῃ τὴ δύναμη νὰδράξῃ μὲ τὸ ζῶν; βρίσκει εὐκολὰ τὴν ἄλλη δύναμη νὰπλῶν χέρι γιὰ νὰ

νικώτερα, μου φαίνεται, ότι η πιότερη λατρεία πρέπει να δοθη σ' αυτά.

Και θ' αναφέρω το ζωντανό αυτό παράδειγμα.

Είχα μια συμμαθήτρα, αρχηγό δλόκληρου τάγματος, που μ' αυτήν κυριολεκτικά τραγόμαστε γι' αυτό το ζήτημα και για κάποιον άλλο ακόμα. Αυτή λοιπόν προσπαθούσε να με πείσει ότι «η γυναίκα τού τραυ ερό αυτό πλάσμα (έντυπωση κι αυτή τού ψευτορωμαντισμού της), δεν μπορεί ν' ανακατώνεται στις βαρειές των αντρών δουλειές και έπλεχε ένα πανηγυρικό λόγο για τήν αβρότητα και καλλονή της. Κι αυτή πάλι ποτέ δεν ένοιωσε ένα τέτοιο θαυμασμό για τόσες άλλες καλλονές της φύσης.

«Φεύγει απ' τὸ προορισμό της» μουρμουρίζουνε άλλες και άλλοι. 'Αλλά ρωτάω και γω ποίος άρχγε νάσαι αυτός ο προορισμός; ανή γίνη μητέρα και νοικοκυρά τού σπιτιού» είμαι βίβαιη ότι θά μ' απαντήσουνε, αλλά άς με συχωρέσουνε να τους πω, ότι μ' αυτό δε λίνε τίποτε. Μήπως δέν μπορῶ να

ω και γω, ότι και ο άντρας επλάστηκε για πατέρας και τότε αντί «Επιστήμη, κάτω Πρόοδο, κάτω Πολιτισμός! Και μπορεί πάλι, εδῶ, πολλοί από τους Θεολόγους και Γιατρούς να μου πουνε: «Αυτός ο Θεός κι αυτή η φύση έταξε τη γυναίκα για μητέρα». 'Αλλά ρωτάω πάλι, σε ποιά βίβλο ο Θεός ξεχώρισε τόν προορισμό τού ανθρώπου, σε προορισμό γυναικας (μονάχα για μητέρας) και προορισμό ανδρός; Σε καμια. Γιατί παντού ο προορισμός τού ανθρώπου (άνδρος και γυναικας βίβαια) είναι να φτάση στο τέλειον και για να φτάση κανείς στο τέλειον πρέπει ελεύθερα ν' ακολουθήση τὸ δρόμο που φύση έχει χαράξει στην ψυχή του.

Καθως λοιπόν ο άντρας, έτσι και η γυναίκα πρέπει νάχη μπροστά της όλα τὰ στάδια «Επιστήμης και Τέχνης και να μην αναγκάζεται να διαλέξη από τὰ λίγα κείνα ώρισμένα και έτσι τώρα είναι αναγκασμένη η να πλένη πιάτα και να ζυμώνη η τὸ πολύ πολύ να παίρνη ένα δίπλωμα δικαστάλας και να νομίζη ότι μ' αυτό κρατάει τὰ σκήπτρα της «Επιστήμης! Με τὸ να χειρφετηθῆ λοιπόν η γυναίκα διόλου δε φεύγει απ' τόν προορισμό της, αλλά πιδ στενά τόν περιζώνει. Αὐτά για τούς θεολόγους. Και οι γιατροί άς πάψουνε ν' ανακατώνουνε στα ζητήματα της προόδου τῆ φύσης, γιατί μα τὴν αλήθεια θ' αναγκαστῶ να τους φωνάζω, όπως άλλοτε ο Ρουσσὸ αφύγετε στα δάση για να γίνετε άνθρωποι!»

Λίγα λόγια ακόμα, για τὸ ότι η παντρεμένη γυναίκα δέν μπορεί να βοηθήση σὰ χειραφετημένη τὸν άντρα. Κάλιστα. 'Η όπως πρέπει μορφωμένη γυναίκα θά πάψη πιά να είναι η μητέρα και νοικοκυρά μονάχα τού σπιτιού, αλλά θά μπορέση τόν καιρό που ο άντρας, σκυμμένος στο γραφείο του, ζητάει κανένα φιλικό σύντροφο, για πολλά πολλά ζητήματα, θά μπορέση, λένε, να φανῆ αὐτὴ ανεχτήμητη φίλη και πνευματική συντρόφισσα τού βίου στις δύσκολες στιγμές.

Και τότε πιά οι κύριοι άντρες δε θά παραποιούνται για τὴν άσκοπη πολυτέλεια τῶν γυναικῶν τους, επειδή τότε και οι γυναίκες θ' άσכולούνται σε ιδανικώτερες σφαίρες από κείνες τού λούσου και τῆς μόδας.

Αὐτὰ ἤθελα να σου γράψω, Νομᾶ μου, με πικρό παράπονο τῆς σημερινῆς Τύχης τῆς γυναίκας και νοιώθω, ότι οι γεμάτοι ζωῆ και αλήθεια αγνώστες σου θά βρουνε τὸ δικιο στη γυναίκαει φωνή μου.

'Αθήνα, στις 31 τού Γενάρη 1909.

ΛΙΓΕΙΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έντοκοι καταθέσεις

Η Εθνική Τράπεζα δέχεται εντόκους καταθέσεις εις τραπεζιτικά γραμμάτια και εις χρυσόν, ήτοι εις φράγκα και λίρας στερλίνας αποδοτέας εις ώρισμένην προθεσίαν ή διαρκείας. Αι εις χρυσόν καταθέσεις και οι τόκοι αυτών πληρώνονται εις τὸ αὐτὸ νόμισμα, εις δ' έγένητο η καταθέσεις εις χρυσόν η δι' έπιταγῆς ήψεως (chèque) έπι τού έξωτερικοῦ κοτ' έπιλογῆν τού ημολογιούγου. Τὸ κεφάλαιον και οι τόκοι τῶν ημολογιῶν πληρώνονται εν τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι και τῆ αίτήσει τού καταθέτου εν τῶς Ὑποκαταστήμασι τῆς Τραπεζῆς.

Τόκοι τῶν καταθέσεων.

1	1/2	τοῖς	ο)ο	κατ'	έτος	διά	καταθέσεις	6	μην.
2	»	»	»	»	»	»	»	4	έτ.
2	1/2	»	»	»	»	»	»	2	έτ.
3	»	»	»	»	»	»	»	4	έτ.
4	»	»	»	»	»	»	»	5	έτ.

Αι ημολογιαί τῶν εντόκων καταθέσεων εκδίδονται κατ' έκλογῆν τού καταθέτου ονομαστικῶς ή ανέυμοι.

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,"

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Για την 'Αθήνα Δρ. 8.— Για τις 'Επαρχίες Δρ. 10.— Για τὸ 'Εξωτερικό Δρ. 20.

Για τις επαρχίες δεχόμαστε και τρίμηνες (2 Δρ. τὴν τρίμηνα) συνδρομές.

Κανένας δε γράφεται συνδρομητής ά δι στείλει μπροστά τῆ συνδρομή του.

10 λεπτά τὸ φύλλο λεπτά 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στα κιάσκια (Σύνταγμα, 'Ομόνοια 'Εθν. Τράπεζα 'Υπ. Οικονομικῶν, Σταθμός Τροχιόδρομου ('Ακαδημία), Βουλῆ, Σταθμός ύπόγειου Σιδηρόδρομου 'Ομόνοια), στα βιβλιοπωλεία «'Εστία» Γ. Κολάρου και Σακέτου (άντικρυ στη Βουλῆ).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα και Βόλο, στα Πραχτορεία τῶν 'Εφημεριδων.

Στὰ Χανιά (Κρήτη) στὸ Πραχτορ. 'Εφημεριδων (στὸ Ὑ κ. 'Αληκιώτη).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Η πρόταση τού 'Επιτελείου—'Ο Ριζοσπάστης τού 62—Ταβάνι και καρφί.

ΚΑΤΙ καλό πρότεινε τὸ Ναυτικό 'Επιτελειο. Δηλ. να μη μπούνε για κάμποσα χρόνια μαθητές στη Ναυτική Σκολή κ' έτσι να σταματήση για λίγον καιρό αὐτὴ η φάμπρικα που ξεφουρνίζει κάθε χρονιά τόσα και τόσα περιττά γαλόνια.

Για να προτείνει αὐτὸ τὸ 'Επιτελειο, πάει να πει πὸς οι ναυτικοί κύκλοι συγκαληθήκανε κάπως από τὸ γενναίο ξεσπάσμα πουκανε τις προάλλες τὸ «Μέλλον» για τὸ χάλια τού φαντακίτου μας. 'Αλλο ζήτημα τώρα, αν τὴν πρόταση τού 'Επιτελείου τὴν παραδεχτῆ τὸ 'Υπουργείο, τὴν «υιοθετήση», καθώς λένε, και ζητήση να τὴν εφαρμοδῶσι—γιατί, έέρεστε, εδῶ στὸ Ρωμαϊκό καιές ιδέες μπορεί να γεννιούνται με τὴ ντουλίνα κάθε ὠρα και στιγμή, μα δύσκολα οι ιδέες γίνονται πράματα.

Σὰ συλλογιστέτε καλὰ καλὰ τί πάει να πει «Ελληνά 'Υπουργός και με πόσες κομματικές ύποχρέωσεις είναι ἀλυσοδεμένος, θά δείτε πὸς κανένας νίντυνος δέν υπάρχει να κοινοτῆ η πρόταση τού 'Επιτελείου και να ξεκουραστῆ για λίγο η Ναυτική Σκολή.

*

Ο ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ κ. Φιλάρετος τάβαλε με τούς σοσιαλιστάδες τῆς 'Αθήνας γιατί, λένε, τὸ δημοσιογραφικό του έργονο γράφεται σε άπλη γλώσσα κ' έτσι προδίνει και τὴν 'Ιδέα και τὸ 'Εθνος.

Καμιά διάθεση δέν ἔχουμε να συζητήσουμε σοβαρά με τόν κ. Φιλάρετο, αφού σοβαρά και λόγου του δέν επαγγέλε-

σταθῆ άμόλευτη κι άξέπεστη. Κ' έτσι βασιτιάται άξέπεστος κι ο κόσμος.

Κι ο έπιλοχίας με τὸ ξεθῶ μoustάκι, που κρυφομιλάει αὐτὴ τὴν ὠρα με τὴν Κούλα πίσω από τὴν πόρτα τού κτωγιοῦ, είναι κ' εκείνος από σῶ, απ' τὰ ψηλά βουνά που έστελναν με ά φορά άφέντη τους στη βουλῆ τὸ Δῆμο Κρηναί (θεός σωφρέστον!) μακρινός ξάδερφος και πάει κ' έρχεται στην κούλια συχνότερα τὸ σύρωπο παρα τὴ μέρα με τόν ήλιο. 'Η Μαριώ, άμα τὰ χάλασε με τὸ Γιανικό Καρδάρα, που γύρευε να τὴν περιορίση να μην κευεντιάζη με κανέναν άλλον, εβχαλε στο μάτι αὐτόν, μα τούτος δε θέλει να καταφρονέση και τὴ μικρότερη ξαδέρφη του κι απόψε σαν ειδε πὸς η Φρόσω έφυγε και πὸς η Μαριώ βαττάει σκαρί μες φιλενάδας της στην άκροποταμική, ξεκλεφτήκε για μια στιγμή στην κούλια απ' τὴν πιτινή ποριά.

Γύρω απ' τὸ Συμεῶν Καραρωτιά, όπως ήταν τὸνομα τού έπιλοχίας με τὸ ξεθῶ μoustάκι, στη θηκε ο μεγαλύτερος άγώνας ανάμεσα στις άμορφες που συνάζονταν στην κούλια τάρσοπόταμου κάθε γιορτή. Μα ως ήταν φυσικό, όλες ύποχώρησαν μπροσ στις έπαρχοπούλες και τὸ μάλλωμα περιορίστηκε στις δυῶ άδερφες. Κ' εδῶ δέν άργησε τὸ πράγμα να

κριθῆ. 'Η Μαριώ νίκησε κ' η νίκη της δέν ήταν τιποτένια. 'Ο έπιλοχίας Καραρωτιάς ήταν ο πρώτος απ' τούς πρώτους μες στο κάστρο. Καλὸσωμος, μoustακαλής, περήφανος στη ντυμασά και στο φιλότιμο, μην κάτω μύγα άπάνω του, μην τὸν στραβοκοιτάξη όταν περνάει κανάς πολιτης, γλετζές και λοφαγας, λαχτάρα τῶν ζωοκλεφτῶν και τῶν φυγδικῶν, σαν εβγαине στάρπόπασμα, και σκαίχτρο και τρομάρα τῶν νεσούλλητων στο λόγο, όταν δέν εβχζαν γκιουδῆτσι εγκαίρα, θηρίο ανήμερο στην ύπρεσία και στο καθήκον, μπροστα στη Μαριώ γίνονταν αννάκι μολαίμικο, ύποταχτικό στο θέλημά της, πρόθυμο σε κάθε της άπαιτήση για σειρηνάκια και ταντέλες και κορδέλες και κάπου κάπου και για κανά φῆρεμα. Αὐτὸ μαζί με τὸ φιλί και τὴν άγλίπη ήταν η μοναχή παρηγοριά στη δυστυχία της κούλιας, στη δυστυχία με τὸ ψωμι μέρες άλλα κερεις διχως προσφάι, με τὴ βελόνα που μουδιάζει, τρυπάει τὰ δόλια δάχτυλα για ντύσιμο και στολισμα άλλων.

Μονάχα για τὴ Φρόσω περάσε άγύριστα ο καιρός για λούσα. Τέτια στη μάυση φορεσιά της δέν ταιριάζουν. Τὴ θλιβεται καθέννας που τὴ βλέπει. 'Η στεγνωμένη άψη, τὰ βαθουλωμένα μάτια, τὰ

μαραγκιασμένα χείλη σὰ να λέν: ένα φαντασμα περασμένου είμαστε μονάχκ, η έγνοια μας δέν είναι πιά απ' αὐτόν τόν κόσμο. Κι όμως όποιος τὸ φαντάζεται, γελιέται. 'Απ' τόν καιρό που έθαψε και ζέχασε τόν έαυτό της πιά, η έγνια της Φρόσως είναι δλη για τόν κόσμο τούτο κ' η έλπίδα άβυσστη και ζωντανή στα βάθη της. 'Εκείνο τὸ παιγνίδι της ζωῆς, που παίζεται τριγύρω της χωρις να τὴν άγγίξη, γι' αὐτὴ δέν παίζεται χωρις σκοπό. Τὸ παιζε με τὸ δικὸ της τρόπο μια φορά κ' η ίδια κ' εχκεσε και ζοφλησε μια και καλή. Μα ίσα ίσα τὸ δικὸ της πάθμα φυλάει τώρα τις άλλες. Μια δυο φορές κ' η Μαριώ κιντύνεψε, ει' αλήθεια Μά τῶρα έχει τόν έπιλοχία σύγουρο. Ένας αὐτος δέν είναι, σαν τούς άλλους πριν. Παιδί από σῶ κι απ' τὰ χωμάτὰ τους. Συγκάροτος τού Γεσίλα κιάλα. Τούτο της τὸ θυμησε κι ο ίδιος, όταν τόν ξεμονάχησε μια μέρα και σὰ μεγαλύτερη άδερφή, σὰ μάνα να πῆς, τὸν ξεψάχισε για τούς σκοπούς του: «Είναι να λέγεται πὸς θα τὴν πάρη τὴ Μαριώ! Μα πῶστα πρέπει να γίνη άξιωματικός, να δέση τὴ γαλιδούρα του. Τριζ χρονια, που θα κλειστῆ μες τὸ σολειό, τί να τὴν άμνη τὴ γυναίκα;» 'Η Φρόσω ήταν λογική, σαν τὸν πατέρα της. Πρώτα να γίνη δικα-

νευται τὸ ριζοσπάστη. Ὁ τάχα ριζοσπαστισμὸς του εἶναι παραπολὺ μπαγιατικὸς καὶ θὰ μπορούσε νὰ συγκινήσει μοναχὰ τὴ γενιά τοῦ 62· εἶναι ἀκόμα καὶ κάπως κάλπικος ριζοσπαστισμὸς καὶ θὰ κατρακυλοῦσε παραπολὺ εὐκολὰ σὲ συντηρητισμὸ καὶ σαπισμὸ, ἂν ὁ Βασιλεὺς καλέσει καὶ δευτέρη φορὰ τὸν κ. Φιλάρτο καὶ τοῦ ρίξει, σὺν κόκκαλο, κανένα ἀποιοδῆποτε Ὑπουργεῖο.

Ριζοσπάστης δὲν εἶναι καὶ οὗτος πού λέει ἀνθυπολοχαγὸ Χριστόφορο τὸν πρίγκηπα Χριστόφορο, οὗτε καὶ οὗτος πού φοβρίζει Δογματικώτατα νύχτα μέρα μὲ μιὰ λαστιχένια γροθιά τὸ Παλάτι. Καίριος νῦν τὰ νιώσει πιά αὐτὰ ὁ κ. Φιλάρτος γιὰ νὰ πάψουν νὰ γελᾶνε οἱ ἀσθητικοὶ (γιατὶ ἔχει εὐτυχῶς καὶ ἀσθητικὸς ὁ τόπος μας) ριζοσπάστες μὲ τὰ ξαναμωράματά του.

*

ΒΑΦΤΙΣΤΗΚΕ ὁ γιὸς τοῦ Πρίγκηπα Γεώργιου καὶ χάλασε ὁ κόσμος γιὰτὶ, λέει, παρατάχθηκε λίγος στρατός, γιὰτὶ μπροστὰ καὶ πίσω στὴν πριγκηπικὰ ἄμαξά τρέχανε καθ'ἀρῆδες μὲ τις μεγάλες τους τις στολές, γιὰτὶ...

Καλὰ τὰ εἶπε καὶ ἡ «Ἀκρόπολη». Δὲν πέφτει τὸ ταβάνι τοῦ σπιτιοῦ μας καὶ μεις καθόμαστε καὶ πονοκεφαλᾶμε γιὰ ἕνα σκουριασμένο κορμί. Τὸ θυμὸ μας (ἂν ἀρχί- νησε νὰ βράζει ἐπιτέλους κάποιος θυμὸς στὰ στήθεα μας) ἔσ' μὴ τὸν ξαθειάζουμε γιὰ τέτοια μικροπράματα. Ὑπάρχουν τόσα καὶ τόσα ἄλλα, καὶ μεγάλα μάλιστα, πού ληχταροῦνε τὸ θυμὸ μας.

ΔΙΑΒΟΛΟΣΚΟΡΠΙΣΜΑΤΑ

1

Ἀνάθεμά σε, φόνισσα,
μὲ τὰ πολλὰ τὰ νάζια,
πού μ' ἔκανες καὶ φώνισα
ἀγιάτρευτα μορᾶδια!

Σ' ἀγάπησα νὰ βρω ζωή,
μὰ γὰν ζωὴ δὲ βρῆκα—
μοῦ χύθηκε βορριά πνοή
καὶ σὲ φουρτούνα μπήκα!

Πολλὲς φορές μὲ τίστρα
τὸν ἴσιο δρόμο κράτησα,
μὰ τὰ γλυκὰ σου μάτια
σὺν εἶδα παραστράτησα!

2

Μοῦ εἶπε ἡ γριά σου
νὰ φύγω μακριὰ σου,
νὰ σὲ ξεχάσω, φῶς μου!

Πανάθεμα τὴν ὦρα
πού βρέθηκ' ἡ μαριόρα,
τὸ σῆμα τοῦ κόσμου!

Νὰ φύγω δὲν ἀντέχω!
Σὺν πεταλούδα τρέχω
στὴ λάμψη σου τρυγῶρο...

Καῖμαν τὰ φτερά μου
καὶ γλήγωρα—χαρὰ μου!—
στὴν πόρτα σου θὰ γύρω!

3

Τῆς εἶπα— νὰ μὲ βγάλουνε σακάτη μέσ' στὴ στράτα,
ἂ δὲ σὲ κάνω ταῖρι μου, γλυκιά μου μαυρομάτα!—

Τώρα τὴν πῆρα—ὄχουνός!
πάει, μοῦ ἔφηνε ὁ νοῦς
καὶ δὲν τὸ ξέρω γάντα
διπλὴ τὴ βλέπω πάντα!

4

Μὲ νάζια κατεβαίνεις
τὰ σκαλοπάτια σου,
καὶ μένα μὲ τρελλαίνεις
μ' αὐτὰ τὰ μάτια σου!

Μὲ λόγους, πουλί μου,
δὲν εἶναι ψέματα!
Θὰ πάρης τὸ φίλι μου
κι ἂς μπῶ στὰ αἶματά!

5

Τὸ χόλι ἂς κατρακυλᾷ!
Σὰ σμιζοῦμε τὰ χεῖλη,
θὰ βλέπουμε, νὰ μᾶς γελά,
πεντάμορφο Ἀπρίλη!

6

Τριαντάφυλλα τὰ χεῖλή σου,
στὸ χρώμα καὶ στὴν ἐδωδιά,
δοσοὶ τὰ ἰδοῦν τὰ λένε!
Μὰ σὰ γενοῦνε φίλοι σου,
τάγκάθια σου μέσ' στὴν καρδιά
τὰ νοιώθουνε καὶ κλαῖνε!

7

Βλάχα μὴν κάνης τὸ βαρύ,
γέλα καὶ σὺ μὲ μένα!

Δὲς τὰ πουλάκια στὸ κλαρὶ
πῶς πᾶν ἀγκαλιασμένα!

Ἄς φιληθῶμε, φῶς μου,
καὶ σὺν τὸ μαρτυρήσω,
περὶ γελο τοῦ κόσμου
θὰ δῆς νὰ κατανήσω!

Θὰ λένε—νὰ φιλήσῃ
ἐγὼ εὖρε τὴ βλάχα,
μὰ πρὶ νὰ τὴν ἐγγίσῃ
τὸν φίλησε, τὸ χάχα!

8

Πέταξε, πουλί μου,
ἐδῶ μαι στὸ σκοτάδι!—
ποτές μὲ τὸ φίλι μου
δὲν ἔμεινε σημάδι!

Φοβᾶσαι τὰστερνάκια
νὰ μὴ μᾶς μαρτυρήσουν;
τὰ μαυρὰ σου ματάκια
σὰ δοῦνε θεὰ σβύσουν!

9

Κόρη μου, κρίμα στὰ φλωριά!
Γύρισα χῶρες καὶ χωριά
τὸν πόνο μου νὰ γιάνω!

Ἦπια τὰθάνατο νερὸ
στ' ἀχειλί σου τὸ δροσερὸ
καὶ πιά δὲ θὰ πεθάνω!

10

Ρωμιοὶ καὶ Τούρκοι δώσανε μὲ τὴν καρδιά τὰ χέρια
ἀδερφικὰ νὰ ζήσουνε
καὶ σὰ μυρίση πόλεμος τὰ δίκωπα μαχαίρια
μαζὶ νὰ τάκονίσουνε!

—Ἀμάν, Ἐφέντη μ', χάνομαι, τρελλαίνουμαι γιὰ
σένα!

—φιλᾶει ὁ χόντζας τὸν παπᾶ,
κι ὁ Πατριάρχης, ἔχοντας τὰ μάτια του κλαμένα,
βλογάει τοὺς Τούρκους ὅπου πᾶ!

Ὁ μήνας δὲν ἐπέρας καὶ τοῦ παπᾶ τὰ γένια
ὁ χόντζας σουρομάδησε—
στολλοῦσε τὸ γάδαρο μὲ πέταλ' ἀσημένια
κι ὁ κόρακας κελάδησε!

Γ. ΑΒΑΖΟΣ

στής, τῆς εἶχε πεῖ καὶ τὸ δικὸ της πλουσιόπαιδο
ἄλλοτε, μὰ ἐκεῖνο δὲν ἦταν ἀπὸ σέι, οὔτε ἐπ' τὸν
τόπο της. Ἐπειτα κούλα τέλλοτινὰ δὲ θέλει νὰ
τὰ συλλογιέται ἡ Φρόσω. Ἀληθμενιὰ σ' αὐτὰ. Ἡ
ἔγνια της εἶναι τὰ τωρινὰ καὶ πιὸ πολὺ τὰ μέλ-
λοντα.

Ὁ ἐπιλοχίας ἀνθυπολοχαγὸς λοιπὸν κ' ἡ Μαριὸ
σιγουρευμένη. Ὅσο γιὰ τὴν Κούλα, ἀκόμα δὲν τὴν
πῆρανε μπροστὰ τὰ χρόνια. Ἐχει ὁ θεὸς γι' αὐτή.
Ἐκεῖνο, πού'ναι τὸ πιὸ βιαστικὸ, εἶναι πῶς νὰ
κρεμάση τὸ μακρὸ σπαθὶ ὁ Γεσίλας. Αὐτὸ σκοτίζει
τὸ μυαλὸ τῆς Φρόσως καὶ σ' αὐτὸ δυὸ εἶναι οἱ τρό-
ποι. Ἡ νάμπη στὴ σκολή, ἢ νὰ σκοτώση κάνα φυ-
γόδικο. Τὸ δεύτερο πιὸ εὐκολὸ. Μὰ ὁ εὐλογημένος
πῆγε κι αὐτὸς καὶ κόλλησε, σὺν τὸν πατέρα, στὸ
λασπόκαμπο τῆς Θεσσαλίας· τὰρέσει τὸ γραφεῖο
καλλίτερα καὶ πιὸ πολὺ ἀκόμα τὸ σιτιστικόν. Γιὰ
τὴν κούλια τὸ στερεὸ εἶναι καλὸ, γιὰτὶ μ' αὐτὸ
περσεύει καὶ γιὰ τις ἀδερφές κάνα πεντόφραγκο, μὰ
ἡ Φρόσω γινιάζεται περισσότερο γιὰ τὸ μέλλον τοῦ
παιδιοῦ. Ἄν ἀποφάσιζε νὰ βγαῖνε ἀπάνω στὰ βουνὰ
του, τόσο συγγενολογί ἐκεῖ θὰ τοῦ καταδίκε κάνα
φυγόδικο κ' ἔτσι τέλειωναν τὰ βάζανα, εἴλειπαν οἱ
φροντίδες καὶ τὰ παρακάλια γιὰ τὴ σκολή, πού

δὲν εἶναι καὶ τόσο εὐκολὸ τὸ πράμα. Θέλει σύστα-
σες μεγάλες, βαρβάτα μέσα, πού ἔπρεπε νὰ ζῇ ὁ
πατέρας νὰ τὰ βάλῃ. Ἡ δόλιχ Φρόσω τί νὰ κάμη
μοναχὴ της, πού νὰ πρωτοτρέξῃ; Τόφρε ἡ ὄργη
νᾶναι φαντάρος κούλα ὁ Γεσίλας καὶ νὰ μὴ μπορεῖ
νάρθῃ ἰδῶ στὸ τάγμα πού'ναι τόσο γινώριμοι ἀξι-
ωματικοὶ καὶ πρώτος ὁ διοικητὴς καὶ φρούραρχος τοῦ
κάστρου. Ἦταν στενὸς φίλος τοῦ πατέρα της καὶ
τῆς τὸ λέει πάντα, σὺν ἔρχεται καμμιά φορὰ στὴν
κούλια ἀποσπερνοῦ. «Ἄς τὸν εἶχα γὰ στὰ χέρια
μου κ' ἔβλεπε πῶς τὸν ἔφερα πρώτον στὸν πί-
νακα!» Ἀπὸ μακριὰ ὅμως μὲ τὰ γράμματα τί νὰ
σοῦ κάμη κι αὐτός. Ὡς τόσο πιστὸς φίλος ὁ κατ-
μένος καὶ πονετικὴ καρδίχ. Σὰ σὲ παιδιά του μι-
λάει τῶν κοριτσιῶν, ἰδίως στὴν Κούλα ἔχει συμπά-
θεια ξεχωριστή. Τὴν τσιμπάει χαϊδευτικὰ στὸ μά-
γουλο σὰ μπαίνει μέσα, τὴν καθίζει στὸ πλευρὸ
του κοντὰ κοντὰ, σχεδὸν σὰ γονατὰ του καὶ τῆς
χαϊδεύει πατρικὰ τὸ χέρι καὶ τὰ μαλλιά. Κακὸ
ποιὸς βάνει μὲ τὸ νοῦ του, δηλαδὴ ποιὸς τὴν πι-
στεύει τέτοια τύχη! Ἐτσι βέβαια ξεμπερδεύαν ὅλα
τὰ βάζανα κ' οἱ στενοχώριες... Μὰ αὐτὰ εἶν'
ὄνειρα. Τὸ πρῶτο γιὰ τὴν ὦρα εἶναι πῶς νὰ φορέση
τὸ μακρὸ σπαθὶ ὁ Γεσίλας. Αὐτὸς εἶν' ὁ κρυφὸς κατ-

μὸς τῆς Φρόσως καὶ τῶνερο πού τῆς γλυκοχαράζει
καὶ φωτᾶει τὴ σκοτινὰ τοῦ κατωγιοῦ της. Ἡ Μα-
ριὸ κ' ἡ Κούλα ἀπάνω κνηγάνε συγκινήσεις ζων-
τανότερες. Ἄς γυρίσωμε σ' ἐκεῖνες.

Ἐνὼ ἡ Μαριὸ ἔχει περᾶσει ἀπὸ τὸ Γιανακὸ
Καρδάρα στὸν Καραφωτιά, ἡ Κούλα μένει πιστὴ
στὸ Μάνθο Σακαρέλο. Μπρὸς στὸν Καραφωτιά θὰ
τὸν θυσιάζε τούτον μ' ὅλη τὴν καρδιά της κι ὁ
ἴδιος ὁ Καραφωτιάς εἶχε ὅλη τὴ διάθεση νὰ προτι-
μῆση τὴ μικρότερη ξαδέρφη, σὰ δροσερότερη, μὰ ἡ
Μαριὸ, μὴ κ' ἔβαλε κατὶ στὸ νοῦ της, ἔπρεπε νὰ
γίνῃ κούλα. Ἡ συχωρεμένη ἡ θεὸς εἶχε δίκιο νὰ τῆς
λέει πῶς ἔμοιαζε σὲ τούτο τοῦ παπού της, τᾶρχοντα
Γουρνίτσου. Τὸ κρυφανταμούκα τῆς ἀδερφῆς μὲ τὸν
ἐπιλοχία δὲν τὸ πῆρε εἰδήση, τὴν πρόθεσή της εἶδε
μοναχὰ, τὸ νάζι της καὶ τις γλυκὲς ματιές πού τοῦ
ἔρχηγε ὅταν ἔρχονταν στὴν κούλια καὶ τέποφάσιζε
νὰ κόψῃ μονομιὰς τὸ ζήτημα, μὲ τὸ μαχαίρι. Τὰ
πιότερα στολιδία πού εἶχε ἀπὸ τὴν ἀδερφή, τὰ
πιὸ μπόλικο φκιασίδι στὰ μάγουλα κ' οἱ τρόποι της
οἱ ἀρχοντικότεροι μπήκαν σ' ἐνέργεια. Ὁ Συμεὼν

ΚΟΙΝΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο κοινωνισμός, όπως τον περιγράψαμε, δεν μπορεί βέβαια να γεννηθεί και καρποφορήσει στην Ελλάδα, όπου λείπουν σήμερα οι κυριώτεροι όροι της υπάρξεώς του. Σ' αυτό είναι που διαφωνούμε με τον κ. Σκληρό. Και πρώτα πρώτα ως πάρομοι τους δυο θεμελιώδεις όρους του συγχρόνου κοινωνισμού, την αστική τάξη, και το προλεταριάτο.

Όταν το 324 μ. Χ. η Ελλάδα, εις το πρόσωπο του Κωνσταντίνου, εκατάκτησε τους κατακτητάς της, η άριστοκρατία της Ρώμης εύρισκετο σε τελείαν απόσυνθεση, και τούτης την αφάνεια παρακολουθεί γοργά και της νομικής επιστήμης η κατάπτωσης, που με τον Διοκλητιανό γίνεται τέλεια. Έδρα τότες μοναδική βλέπουμε να γίνεται το Βυζάντιο, του οποίου οι αρχές χάνονται στους μυθικούς χρόνους, όπως και εκείνες των άλλων ελληνικών αποικιών.

Η Δύσις ήτο την εποχήν εκείνη σε κατάσταση πρωτογενή. Έκατοικείτο από αγρίους λαούς νομάδες που δεν είχαν καθαρή εθνική συνείδηση. Την κυρίαρχη τάξιν αποτελούσαν οι φεουδάρχαι, έχοντας φυσικούς συμμάχους και κτήσι άνταπαιτητάς τους κληρικούς. Την αντίθεση προς τους φεουδάρχους έκαναν οι δούλοι. Από την τάξιν αυτή των δούλων ιδυγήκαν τα πρώτα στοιχεία των σημερινών αστών.

Η ανακάλυψη της Αμερικής και ο περίπλους της Αφρικής έδωκαν στην ανερχομένη αστική τάξιν νέο έδαφος για την ανάπτυξή της. Οι αγορές των ανατολικών Ινδιών και της Κίνας, η αποικίαση της Αμερικής, οι με τις αποικίες έμπορικές συναλλαγές, η πολλαπλασίαση των μέσων ανταλλαγής και εν γένει των έμπερευμάτων έδωκαν στο έμπόριο, τη ναυτιλία και τη βιομηχανία μιάν ώθησιν πρωτοφανή. Ο έως τότες τρόπος καταγωγής της βιομηχανίας, του είταν της φεουδαρχίας δημιουργήμα, δεν έφτανε πια δις τις νέες ανάγκες που δημιουργήσαν σωρό νέες αγορές. Τους αρχιτεχνίτες (Zunftmeister) (1) εξέτοπισεν η μεσαία τάξιν των βιο-

(1) Η Zunft ήτο σωματείο αντιπροσωπεύμενο υπό διοικητικό συμβούλιον που εξέλεγεν αυτό το σωματείο. Το συμβούλιον είχε πατριάρχη εξουσία και υποστήριζε το δικαίωμα των μελών του σωματείου να εξασκούν το επίτηδευμά τους. (Παρθλ. Gerber, deutsches Privatrecht, 1891, § 55.)

μηχάνων. Αλλά πάντα οι αγορές επλήθαιναν και αυξάνει άδιάκοπα η κατανάλωσις. Τότες ο άτμός και η μηχανουργία επαναστάτησαν τη βιομηχανική παραγωγή. Η νεώτερη μεγαλοβιομηχανία εκατάκτησε τον κόσμο. Τη θέση της μεσαίας τάξης των βιομηχάνων έπιασαν οι βιομήχανοι εκατομμυριούχοι, οι άρχηγοί ολοκληρών βιομηχανικών στρατών.

Η μεγάλη βιομηχανία, λέγει ο Μάρξ, έγκαιρίστησε την παγκόσμιον αγοράν που η ανακάλυψις της Αμερικής έπροετοίμαζε. Η παγκόσμιος αγορά έδωκε στο έμπόριο, τη ναυτιλία, τις συγκοινωνίες της ξηράς κολοσιαιαν άνάπτυξιν. Και αυτή πάλιν επενέργησε εις την εξαπλώσιν της βιομηχανίας, και κατά το αυτό μέτρο κατά το όποιο απλώνονταν βιομηχανία, έμπόριο, ναυτιλία, σιδηρόδρομοι, κατά το ίδιο έμεγάλων και η αστική τάξιν, έπολλαπλασίαζε τα κεφάλαιά της, αφήνοντας πίσω όλες τις τάξεις που είχε παραδώσει ο μεσαίωνα (2).

Και αυτά είναι τα αίτια τα δημιουργικά της αστικής τάξης, της βουρζουαζίας. Ποιά τώρα είναι του προλεταριάτου η γέννησις;

Αμέ την επίδραση των μεταβολών που ανανέωσαν τις μεθόδους της αγροτικής εκμετάλλευσής, λέγει ο κ. Paul Bonnaud, και αυξήσαν τις παραγωγικές της δυνάμεις, η αγροτική οικογένεια έχασε λίγο λίγο τη συνοχή της κ' επαρτήθησε εις πατριάρχικες παραδόσεις που είταν μιá φορά η δύναμή της. Βλέποντας ν' ανοίγωνται όμπρός του αγορές πάντα μεγαλότερες, χάρις στην εύκολια και στην ταχύτητα της συγκοινωνίας, ο χωρικός αισθάνθηκε τον έαυτό του στενοχωρημένον στη γωνία του άγρου του. Δεν εύχαριστείτο πια να πουλήη τα προϊόντα του επί τόπου ή στην πλησιέστερη κώμην. Τα έφερνε μακρυνά κ' έπιασε σχέσεις με ξένους των οποίων έσυνήθισε τις όρεξες και τις ανάγκες. Ένώ τα υπέροιά του απλώνονταν και του άνοιγαν νέους όρίζοντες, ελιγούστευε ή προσήλωσή του εις τη γή που τον εξέθρεψε. Έτίναξε την εξαόρτησιν του προγονικού περιβάλλοντος. Τον έτραβήξαν οι μεγάλες πολιτείες που του τάζον εύκολα κέρδη και μεγάλα μεροδούλια. Άφροκαζείται τα λόγια των γειτόνων του που γύρισαν πλουτισμένοι και στίς κακές χρονίες, σά λείψη ή σοδειά και ή ζωή γίνεται δύσκολη, εύκολα παρατάει το πατρικό του σπήτι και πάει να ζητήσει τύχη, σαν έργάτης, σε κανένα πολύκοσμο κέντρο. (3) Κ' έτσι συμμαζώνονται όλες εκείτες

(2) Karl Marx, Kommun. Manifest, σελ. 24.

(3) Journal des Economistes, 15 août 1908, p. 189.

οι χιλιάδες των ανθρώπων χωρίς περιουσία, χωρίς τίποτα, με μόνα μέσα για να στραφίσουν τη ζωή αυτών και της οικογενείας των, δυο χέρια κ' ένα κεφάλι.

Και ρωτάμε: Υπάρχει στην Ελλάδα έμια διαβαθμιστις τάξεων, που να ζούν υπό παρόμοιες συνθήκες; Όχι βέβαια. Η Ελλάδα είναι πρώτ' απ' όλα κράτος άγροτικό, και λοιπόν, κατά τα συμπεράσματα και της κοινωνιολογίας, κράτος με άπλόν όργανισμό, με βιοτικές σχέσεις απλούστατες, οι ποίμε καθαρά, είναι κοινωνία που άρχίζει να ζή. Και της κοινωνίας αυτής τη ζωτική δύναμιν άπορροφά ή ιδέα της ένοποίησης της φυλής, χωρίς την όποια δεν είναι δυνατό να συλλάβη έλλα ιδανικά. Κράτος λοιπόν άγροτικό, άρτιπαγές, και έθνος κομματιασμένο. Πώς είναι δυνατό να έγκλωπωθη τον κοινωνισμό, δηλαδή μιάν ιδέα κ' ένα σύστημα που πρώτο και τελευταίο αίτιον έχει της ζωής την απόλαυση; Στά κράτη της Δύσεως και αυτό το σχολείο, μ' όλη την πλούσια και πολύπλοκην εκπαιδευτική του μηχανή, σ' έναν αποβλέπει τελευταίον σκοπό, να διδάσκη την τελειότητα της ζωής. Ένώ διάφορος είναι βέβαια ο προορισμός του σχολείου στη σημερινή Ελλάδα.

Αν ή φορά των πραγμάτων, ή οικονομική εξέλιξις, όπως λέγει ο κ. Σκληρός, γεννήσιν τον κοινωνισμό, είναι ζήτημα που άφορρά το μέλλον. Πάντα όμως θα είναι κοινωνισμός ελληνικός, που ν' άντηνακλή τις ανάγκες της ιδιικής μας κοινωνίας. Γιατι κάθε τόπος έχει, φυσικά, και τον δικό του κοινωνισμό, σύμφωνα με τα ιδανικά και τις ροπές των δικών του ανθρώπων. Είναι π. χ. γνωστές οι στρατιωτικές θεωρίες των Γάλλων κοινωνιστών. Έπισημότατα συμβουλευόν τη λιποταξία σε καιρό πολέμου και όρμηγνέουον τους ανθρώπου των άντις να ρίχνουν το βόλι στον έχθρό, να το ρίχνουν στον άξιωματικό τους. Ένώ οι Ιταλοί κοινωνιστάι, από μίσος για την Αυστρία, στέργουν να συντηρή ή Ιταλία πολυέξοδο στρατό, αποκηρύχοντες κατ' αυτό τον τρόπο έναν άφρογοναίον λίθον της κοινωνιστικής θεωρίας (4).

Ο κοινωνισμός λοιπόν, όπως έχει διαπλασθή στα κράτη της Δύσεως, με τις θεμελιώδεις του άπαιτήσεις εκεί πέρα, δεν μπορεί ούτε να μεταου-

(4) Βλ. Έπίσημα προκτικά της συνεδρίασεως της 18 Οκτωβρ. 1905 του διοικητικού συμβουλίου του κοινωνιστικού κόμματος.

Καραφωτιάς έδινε αξία μεγαλύτερη στη θραυφότερη και τσουπωτή σάρκα της Κούλας, ή Μαριώ όμως τον κυριέψε σά μ' έφοδον. Με το έτσι θέλω. Στην αρχή ο περήφανος έπιλοχίας άνιστάθησε. Μά ή έπιμονή της Μαριώς του έδειξε πως έπρεπε ή να υποταχτή στο θέλημά της, ή να μην ανέβη πια φανερά τη σκάλα της κούλας τάκροπότασμου. Σά γνωστικός που ήταν σύνορα, προτίμησε το πρώτο κ' έτσι περιορίστηκε για το φαινόμενο στη μεγαλύτερη εξαόρτησιν του. Έν' αλήθεια πως εκεί που κόνονταν άπανω στον όντα με την άρεβωνιαστικιά (όπως αναγκάστηκε να την άναγνωρίσιν) και σχεδίαζε μαζί της την εύτυχία του μέλλοντος, αν τύχαινε να πάρη το μάτι του στην άλλη κάμαρα την άνοιγμένη τραχηλιά της Κούλας, ή αν τούτη σκούθοντας πιο πολύ εκεί που έβγαζε νερό από το πηγάδι, του ξεσκέπαζε για να τον σκάση κάπιον παρόμοια μυστήρια από κάτω από το μεσοφύρι, ο εξαόρτησιν άγρίευε ως το σημείο να πετάξη από την άγκαλιά του το μούφαρον που πήγε και φορτώθηκε. Μά ή γνωστικιάδα του νικούσε πάλι και παραγροριόνταν με κανά πεταχτό φιλι που άδραζε άρια και που απ' την Κούλα κ' έμενε πιστός κ' υπόταγμένος στη Μαριώ. Έίχε άλλωστε δοσμένο και το

λόγο του στη Φρόσω.

Η Κούλα απ' τάλλο μέρος ύποταχτηκε κ' έκείνη στην ανάγκη. Κι ά, έδινε τα χείλη της στον εξαόρτησιν, δεν τόκανε από κακό γυνίκιο ένοστικό για ναπατήση το Σακκ'έλο της, μά από αίσθημα μονάχα έκδίχθησε στην άδερρή της. Αν άποφάσιζε για μιá στιγμή να παρκτήση το στερνόν, όταν παρρουσίαστικη ο Καραφωτιάς, δεν τόκαμε γικτι εκείνος δεν της άρεζε ή τον βρεθήθηκε, αλλά μόνο και μόνο γικτι ο εξαόρτησιν είχε καλλίτερα τον τρόπο για κορδέλες και καρφίτσες και γικτι, σά συγγενής που ήταν, μπορούσε να μπεινοβγικήν πια εύκολα στην κούλα. Ποιός δέ γυρεύει τις εύκολιες του σ' αυτόν τον κόσμο και να μην τις γυρεύε κ' ή Κούλα; Μά άφου ή Μαριώ τόκαμε ζήτημα, παρηγορήθηκε κι αυτή μ' εκείνο πούχε. Ο Σακκ'έλος κιόλα, αν δεν είχε τον τρόπο του Καραφωτιά, στην όμορφιά και στη λεβεντιά δεν πάινε πίσω. Ακμπαδά το κορμί, ή μέση δαχτυλίδι, ή φουστάνελλα με σακράντα μάνες, τα σαρούχια κεντητά, ή σκάλτσιν πάντα τέξα, τα μάτια καστανά, το πρόσωπο σταράτο σάν και το δικό της και το μουστάκι μαύρον και ψιλοστριμένο. Ο σβέρκος μοναχά λίγο μακρυνός, μά τον σκέπαζε μακρύτερη ή παχιά φούντα του φισού με

τόσο χού δεν τη φορούσε έλλος ύπαξιωματικός την παπαρούνα. Έπίεται δά ο μακρυνός λιμιός με το πεταχτό κεφάλι του από κάτω απ' το σαχόν: είναι το πιο σύγουρο σημάδι της καλής γενιάς απ' τα βουνα του Βάλτου. Κι ο Σακκ'έλος ήταν από μιá απ' τις πρώτες φαμελιές του Βάλτου, μέσ' απ' τους Χαλκιοπούλους κελίστα. Ο πατέρας του κλέφτης στον καιρό του, απ' τα πρώτα παλικάρια του Μαριόλη, ο άδερφός της μάνας του ληστής κ' έκείνος με τον Κωστάντελο, ένας άδερφός του ξεμπέρδευσε το δήμαρχο, όχτρο της φαμελιάς του, κ' είν' ακόμα στού Μαρκή, στο Μεσολόγγι. Μά ο Μάνθος δεν τους έμεινε: είν' ήσυχος και πρόνομος, φτάνει να μην τον πειράξη μοναχά κανένας. ή να μην κοιτάξη την Κούλα του, το βάζονό του, καθώς τη λεί στο Θόδωρο Μαβλή και πίνει στο βελούχι τον καφέ του, μετ' όλιτζάνι δίχως ζάχαρη.

Ο Θόδωρος Μαβλής είν' ο μπαιτεμένος φίλος του. Λογίας κι αυτός, μά λίγο γινιάζεται για την άγάπη. Περισσότερο τάρσει το κρασί, ιδίως ξινά τον κερνή, γικτι άφου τον πήρε τδριο κι άπελπιστικη για τό χτυτό γαλόνη, τόβαλε να κάμη μικρό κομπόδεμα, νανόξη κανά μαγαζάκι. Ξινά φύγη απ' το στρατό. Στά νικά του δεν είχε μείνει άλάβωτος

τευθῆ οὔτε νὰ καρποφορήσῃ στὴν Ἑλλάδα. Ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη τοῦ κοινωνισμοῦ βεβαιώνει ἕνα γεγονὸς ἀναμφισβήτητο ποὺ ἡ ἱστορία προσφέρει μᾶλλον ὄλους τοὺς λαούς. Εἶναι τὸ γεγονός τῆς κοινωνικῆς κυριαρχίας τῶν τάξεων καὶ τῆς δι' ἐσωτερικῆς πίεσεως προόδου.

Τὸ ζήτημα εἶναι πολὺπλοκὸ καὶ δὲν μπορεῖ ν' ἀναπτυχθῆ μὲ δυὸ λόγια. Πεισιμένους κοινωνιστῆς ποὺ εἴμεθα, δὲν διατάζουμε νὰ υπογράψουμε τὰ κλοῦθα λόγια τοῦ Ρουσσώ: «Ἄν πάρουμε τὴ λέξη στὴν αὐστηρὴ τῆς ἔννοια, δὲν ὑπῆρξε καὶ δὲν θὰ ὑπάρξῃ ποτέ ἀληθινὴ δημοκρατία. Ἀντιβαίνει στὴ φυσικὴ τάξη ἡ μεγάλος ἀριθμὸς νὰ κυβερνᾷ καὶ ἡ μικρὸς νὰ κυβερνᾶται.» (Contra Social). Ἀλλ' εἶχε καὶ τὸ πλῆθος δικαιώματα ποὺ ἡ κυριαρχούσα τάξις δὲν μπορεῖ νὰ παραγνωρίσῃ χωρὶς κίνδυνον τῆς κοινωνικῆς εὐρωστίας. Καὶ τὰ δικαιώματα αὐτὰ εἶναι ἡ σεβάσιμος καὶ ἡ προαγωγὴ τῆς προσωπικότητος, τῆς ἀξιοπρεπείας του, ποὺ τοῦ καλλιεργοῦν τὴν ἐμφυτον αὐτενεργείαν. Ἄν τοῦτο συμβαίνει στὴν Ἑλλάδα, καὶ ποῖός εἶναι οἱ σχέσεις ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων, δὲν ἔχουμε ἐμεῖς τὸ κύρος νὰ τὸ ποῦμε. Ἐμεῖς ποθοῦμε νὰ γνωσθῇ στὴν Ἑλλάδα ὁ κοινωνισμὸς γιὰ τὴ θετικὴν ὠφέλεια ποὺ θὰ ἐπὶροζοῦντο καὶ οἱ ἀρχόντες καὶ οἱ ἀρχόμενοι. Οἱ πρώτοι πολυτίμα μαθήματα, οἱ τελευταῖοι ἀναγκαῖα διαπαιδαγωγότη.

Καὶ ποιὰ εἶναι τὰ μαθήματα; Ἐμεῖς ἕνα θεωροῦμε πρώτα καὶ ἀρχὴς ἀπαραίτητο γιὰ τὴν κυριαρχούσα τάξις μας ποὺ σήμερα εἶναι ἡ πλουσιοκρατία. Τὸ μᾶθημα αὐτὸ εἶναι νὰ νοήσῃ καλὰ τί εἶναι πλοῦτος, γιὰτὶ πολλοί, οἱ περισσότεροι, θεωροῦν τὸν ἑαυτό τους πλοῦτον ἐνῶ δὲν εἶναι. Ὁ κοινωνισμὸς μπορεῖ νὰ πείσῃ ὅσους δὲν τὸ σκέφτονται πὼς ὁ πλοῦτος εἶναι μὴ συναρμολόγητος τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ περιβάλλον του. Ὅτι ὁ πλοῦτος δὲν εἶναι ἕνα πᾶγμα ἢ ἕνα σύνολο πραγμάτων, ἀλλὰ μὴ κατάστασις πραγμάτων. Ὅταν βλέπω τὸ περιβάλλον εἰς τὸ ὁποῖον ζῶ σὲ καλὴν κατάστασιν, τὸ ποσὸν τῆς εὐτυχίας μου ἀεξανέται, γιὰτὶ ἡ εὐτυχία εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἀρμονία τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μας ιδεώδους. Τὸ πνεῦμα διψᾷ πάντοτε ν' ἀνυψώσῃ τὴν ὑπερβολὴν του σὲ ὑπερβολὴν συνειδητῆ, σὲ γνώσιν, διψᾷ νὰ διακινῶσιν τὸ πνευματικὸ καὶ φυσικὸ σύνπαν πάντοτε περισσότερον ὡς τὸ εἶναι του, ὡς δική του πραγματικότητά, ὡς κ-

θέρπη τοῦ ἑαυτοῦ του(5).

Ὁ πλοῦτος, λέγει κάποιος οἰκονομολόγος, εἶναι μὴ πιθανόντης ἀπολαύσεως, ποὺ ἐγκρατεῖται στὴν κατάσταση τοῦ ἐξωτερικοῦ περιβάλλοντος. Γι' αὐτὸ μπορεῖ ἡ ἰδιοκτησία νὰ μὴ εἶναι πηγὴ ἀπολαύσεως, καὶ ἡ ἀπόλαυσις εἶναι δυνατὴ χωρὶς τὴν ἰδιοκτησία. Παραδείγματα οἱ δημόσιοι κηποι, οἱ βιβλιοθηκῆς, τὰ θεάτρα, ὅλα τὰ δημόσια καθιδρύματα. Ὅσο φτωχὸς κι ἂν εἶναι ἕνας ἄνθρωπος, ἡ προσωπικὴ τοῦ εὐημερίᾳ θάναί πάντα ἀμέσως ἀνάλογη μὲ τὴ γενικὴν εὐημερίαν(6) Γι' αὐτὸ μπορεῖ ἕνας χριστιανὸς τοῦ Παριεῦ ἢ τοῦ Βερολίνου νάναί πλουσιώτερος ἀπὸ ἕναν ἑκατομμυριοῦχο π. χ. τὰ Κελάδρυτα, ἢ ἕνας φάβρος μέσα στὴν πόλιν τῆς Κερκύρας νάναί πλουσιώτερος ἀπὸ ἕναν ἑκατομμυριοῦχο σ' ἕνα ὁποιοδήποτε χωριὸ τῆς νήσου. Αὐτὴ τὴν ἀντίληψη τοῦ πλοῦτος, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴν πρόδον κάθε τόπου, θὰ τὴ βάλῃ στὸ νοῦ τῶν πλουσίων μας ἡ πρώτη γεῦσις τοῦ κοινωνιστικοῦ ζητήματος. Ἀλλοίως, ὡς τὴν ἐπιβάλῃ μὴ ἐσωτερικὴ πίεσις ποὺ νὰ βγαίη ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τοῦ λαοῦ.

Τὸ συμπέρασμα ἡμῶν εἶναι συμπέρασμα ποὺ ἔχει συχνὰ διατυπωθῆ. Εἶναι ἐκεῖνο ποὺ π. χ. ἡ «Ἐφημερίδα τῶν Εἰδήσεων» τῆς Κερκύρας (ἀριθ. 952), σχολιάζοντας τίς πολιτικῆς γνώμες τοῦ Προέδρου τοῦ Ἀρείου Πάγου κ. Σημαντήρα, ἔγραφε «Διαπαιδαγωγότη καὶ ἀνάπτυξις τοῦ λαοῦ, χειρὰγωγότη καὶ καθοδήγησις αὐτοῦ εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν δικαιωμάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν καθηκόντων τοῦ πολίτου, ἰδοὺ τὸ εὐγενὲς ἔργον εἰς ὃ καλοῦνται οἱ ἐπίλεκτοι τοῦ τόπου, ἰδοὺ ὁ δύσκολος, ἀλλὰ πατριωτικώτερος ἀγὼν ὑπὲρ τοῦ ὁποῖου καιρὸς εἶναι νὰ ὑψώσωμεν ὅλοι τὴν σημαίαν».

Τὴ διαπαιδαγωγότη καὶ καθοδήγησιν τοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν καθηκόντων του, εἰς τὸ αἶσθημα τῆς ἀξιοπρεπείας του, πρέπει νὰ ἐγκολπωθῇ καὶ νὰ κάμῃ καθήκον της ἀπὸ τὰ πρώτα ἢ ἀρχοντεῖα τοῦ τόπου, γιὰτὶ αὐτὴ ἐπέχθηκα εἴτε ἀπὸ δική της ἱκανότητά, εἴτε καὶ διὰ τῆς τύχης τὴν ἀκριτὴν εὐνοίαν, φύλακος καὶ ἐπιμελητῆς τῆς τάξεως τῆς εὐρωστίας καὶ τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν τῆς κοινωνίας. Αὐτὴ πρέπει, εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ἀπολαύσεως, ἔστω καὶ σχετι-

(5) Παρβλ. Α. Schwegler, Geschichte der Philosophie § 1.

(6) J. Noyes : «Les phénomènes économiques naturels et le problème de la misère» 1908.

κῶν, ποὺ πορίζεται ἀπὸ τίς στερεότητες καὶ τὴν ἰδρωτὰ τοῦ λαοῦ, νὰ δώκῃ στὴν ἐργασίαν τὴν κοινωνικὴν ἀξίαν ποὺ τῆς πρέπει καὶ ποὺ ἔχει σ' ἄλλους τόπους κατὰ τοῦτο ζηλευτούς.

Ἐλεῖδόμενος τὴ μικρὴν μας αὐτὴν πραγματεία μὲ τὰ σοφὰ πολυσήμηντα λόγια ἐνὸς Γερμανοῦ διδασκάλου μας. «Τὸ ἔθνος δὲν ὑπάρχει ποτέ χάριν μιᾶς τάξεως, ἀλλὰ πάντα ἡ κάθε τάξις χάριν τοῦ ἔθνους. Ἐφ' ὅσον ἡ τάξις ὑπερθετεῖ τὸ ἔθνος ἐξ ἰδίων δυνάμεων, ἔχει δικαίωμα ὑπερθέσεως, καὶ μάλιστα κυριαρχίας. Μόλις ὅμως μὴ τάξις, ὅσον καὶ ἂν εἶναι σημαντικὴ, γίνεται βάρος τοῦ ἔθνους, ἀσπλάχνα ξετινάζεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ λαοῦ.»(7)

Κέρκυρα.

A. ΠΟΥΛΗΜΕΝΟΣ

(7) R. Sohm : «Die sozialen Aufgaben des modernen Staates» 1898, σελ. 9.

Ἡ ΚΟΙΝῆ ΓΝΩΜῆ

ΑΠΟ ΜΙΑ ΔΙΑΛΕΞΗ

Πρὸς «Νουμᾶ»,

Τὴν περασμένη βδομάδα ἔγινε στὸν «Παρνασσὸν» ἡ δεύτερη διάλεξις ἀπὸ τὴν δεύτερην χαριτωμένην τετραδία τῶν ὀλίγων διαλεγμένων (1) λογιῶν καὶ ποιητῶν μας. Ὁ κ. Πύλ. Δημητρακοπούλου μᾶς εἶπε ἕνα μέρος ἀπὸ μιᾶς βαθειᾶ καὶ κοπιαστικῆς μελέτης του «Ἡ Φυσιολογία τῶν Αἰσθημάτων» ἡ μελέτη του εἶναι σοβαρὴ καὶ οἱ ἰδέες του πολὺ πρωτότυποι! Ἐξέδύσασα μὲ προτοχὴ τὴν διάλεξί του ποὺ τὴν δημοσίευσεν ἡ ἔφημερίς «Χρόνος». Σὲ πολλὰ μέρη ἔχει δικίον, μὰ ὅλ' αὐτὸν ἐπιτρέψῃ νὰ τοῦ κάμω ἐγὼ ὁ μικρὸς μὴ μικρὴν παρατήρησιν—ποὺ θὰ τὴν εὐρηνομίξω πολὺ ὀρθῆ—γιὰτὶ ἐξετάζοντας τὸ ζήτημα μὲ τοὺς δικούς του συλλογισμούς, βρισκόμηνε πράγματα ἀντίθετα μέσῃ στίς ἰδίας σκέψεις του.

Λέγει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰ ψυχρὰ κλίματα εἶναι φωνηεντοφύγος—καὶ τὸ ἐξηγεῖ φυσιολογικῶς—γιὰτὶ, λέγει, προσπαθεῖ νὰ προσφέρῃ τὰς λέξεις ἔτσι ὥστε τὸ στόμα νὰ μὴ εἶναι πολὺ ὄρα ἀνοιχτό, καὶ χάνεται ἔτσι πολὺ θερμογόνον. Τὸ ἀντίθετον στὰ θερμὰ κλίματα, προσφέρουν ὅλα τὰ φωνήεντα καὶ μάλιστα τὰ μακραίνον, γιὰτὶ νὰ εἶναι περισσότερον ὄρα ἀνοιχτό τὸ στόμα, καὶ ἔτσι νὰ χάνουν περισσότερο θερμογόνον καὶ νὰ παίρνουν πὸ πολὺ θροσσογόνον.

καὶ αὐτὸς ἀπ' τὰ μαῦρα μάτια καὶ ἀπ' τὰ παιχνιδία τους δὲν ἦταν ἄμαθος. Ὁ Σακαρέλιος ἔξερε τὴν πείρα του καὶ τὸν ἐβλεπε νὰ τοῦ πατήσῃ τὴ φιλανάδα του. Ὁ Θόδωρος Μαβλῆς λοιπὸν τῆς ἔκαμε κάμποσι φορὰς ἀπ' τὸ βελούχι γλυκὰ μάτια καὶ ἕνα βράδυν τῆς πέταξε στὸ μπαλκόνι. ἕνα παφιλένιο βραχιολάκι τυλιγμένο σ' ἕνα κερθάλον μαντύλι μὲ τὸν Κολοκοτρώνη σταμπαρισμένον καθαλάριον, ἀφοῦ τῆς τόδειξε πρωτύτερα τὸ δειλινὸ ἀπ' τὸ βελούχι. Μὰ τὴν ἔβλεπε τὴν Κούλα γιὰ νὰ γελαστῇ καὶ ὁ Σακαρέλιος ἔβλεπε καὶ ἐβλεπε τὸν ἄνθρωπον νὰ τὴν πατήσῃ. Ἐνα μεκρυούλιακα καὶ μ' ἄσπρες τρίχες κούλα στὰ μoustáκια.

Ἡ Κούλα τοῦ τὰ πέταξε πάλι στὰ μούτρα του καὶ τ' ἄλλο βράδυν, ποὺ ἀνταμώθηκε μὲ τὸν καλὸν της στίς πατουλιές τῆς ἀκροποταμιᾶς, παραπονέθηκε σὲ τοῦτον γιὰ τὸ φίλον του.

Ὁ Σακαρέλιος ἔκαμε πὼς δὲν τὸ πίστεψε.

«Θὰ τ' ἀρρίξει γιὰ τὴν Μαριώ ἐπὶ δὲν κοτάει ὁ καὶ ὁ Μαβλῆς, μὰ οὔτε ὁ θεὸς νὰ σὲ πειράξῃ», τῆς εἶπε μὲ παθητικὴ φωνή.

«Ἐλα δὲ, μὴν ἀγριεύης» σὲ ξέρουμε πὼς εἶσαι παλικάριον, γέλασε ἡ Κούλα καὶ τὸν χτύπησε χαϊ-δευτικὰ στὸ μάγουλο.

«Σὰ θέλης νὰ μὲ ἰδῆς, δοκίμασε καὶ τήραξε καὶ σὺ κενέναν ἄλλον».

«Γι' θὰ μὲ κάμης; θὰ μὲ σκοτώσης, βάρρα», εἶπε χαϊδευτικὰ ἡ Κούλα.

«Σὰ θέλης δοκίμασε καὶ βλέπεις», ἀπάντησε ὁ λογιᾶς σοβαρὰ.

Ἡ Κούλα γέλασε πάλι καὶ τὸν ἀγκάλιασε, σὰ ναθελε νὰ δειξῇ πὼς ἡ ἀγριὴ ἀγάπη τοῦ καλοῦ της τὴν κολάκευε.

Ὁ λογιᾶς ἔξερασε καὶ αὐτὸς τὴν αὐστηρότητά του στὰγκάλιασμα. Ἐνοχασμένος ἀπ' τ' ἀποτέλεσμα τῆς δοκιμῆς τοῦ φίλου του Μαβλῆ, δὲ γκρίνιασε κατὰ τὴ συνθήκην του τὴν ἐρωμένη μὲ τίς ὑπέψεις ποὺ εἶχε πὼς ὁ Καρκωτιᾶς δὲ μπαίνω βγαίνει στὴν κούλια μοναχὰ τὴ Μαριώ.

Τὸ βραδιακὶ φουόσε ψιλὸ ἀπ' τίς ράχες Ὁ λογιᾶς εἶδε τὴν ἀγάπην του νάντριχηλῆ, ἔστρωσε χάρωμ τὴ μισή καπότα καὶ μὲ τὴν ἄλλη μισή σέπασε καὶ ἐκείνη καὶ τίς πλάτες του. Τὸ σκοτάδι, ποὺ ἄρχισε νὰ πέφτῃ γύρω, σέπασε καὶ τοὺς δύο περισσότερο. Τὰ πρώτα ἀστέρια φάνηκαν στὸν οὐρανόν, μὰ οὔτε τοῦ βαλτινοῦ λογιᾶ ὅτε τῆς κόρης τοῦ Θώμου Κρανιά ἡ ψυχὴ ἦταν περασμένης τόσο βαθυὰ ἀπὸ τὸ ρομαντισμὸ ὥστε νὰ τὰ προσέξουν. Ἡ

Κούλα εἶχε πρεμούρα μεγαλῆτερη νὰ μαθῇ ἂν ὁ σὺ ἀδερφεὶς ἐγκληθῆς τῆς Νώντας Σαματιᾶς ἀποφάσιζε σπλήθην νὰ στεφανωθῇ τὴν Κατέρω τοῦ Μπρέσκου, ἂν ὁ Θώμιος Βασιλόπουλος ξέκοψε ποικιλιακὰ γὰ πάντα ἀπ' τὴ Βαγγελιώ τὴ φιλανάδα της, ἂν ὁ Στέριος Μπουλοκόβιν, τόκαμε ἀλλήθεις τὸ συχρίον τῆς Σμύρω τῆς παπαδοπούλας, ἂν ὁ Βαζούρας, ποὺ δὲν ξαναφάνηκε πεντεξή μερες στὸ βελούχι, εἶναι τιμωρημένος καὶ γιὰτὶ, ἂν ὁ Ντούλας Μπουμπιλιγγκὸς μετατέθηκε, ἔπω, ἔκουσε, στὸ λογο τοῦ Τζουμέρκου. Οἱ φιλανάδες τῶν στεριῶν ἦσαν ἀπὸ τίς ὁμορφὲς ποὺ συχνάζαν στὴν κούλια καὶ καρπερούσαν ἀπ' τὴν Κούλα νὰ τοὺς στείλῃ χαμπέρι μὲ τὴν Παναγιούλα. Ἄν καὶ ὁ δικὸς της λογιᾶς, ποὺ σφίγγονταν στὴν ἀγκυλίαν του κάτω ἀπ' τὴν καπότα, τότε πράγματι στὸ νοῦ του νὰ τὴ στεφανωθῇ, γι' αὐτὸ εἶχε ρωτήσῃ ἀμέτρητες βραδιὰς πρωτύτερα Ἄποψε εἶχε ἡ Κούλα νὰ ζητήσῃ κάτι ἄλλο θετικώτερον καὶ πὸ χέουσις ἀνάγκης γιὰ τὴν ὄρα.

Τὸ σκοτάδι ὅλο καὶ πάκωνε τριγύρω· τὰ στέρια πλήθειαν καὶ ἀπ' τὴν πλαγιὰ ἔκραζε τριτοσανιστὰ τὸ γυδοβίζι. Καὶ τὸ ποτάμι βογγούσε ἄφαντον ἐκεῖ κάτω.

«Πρῶτα εἶπας τὸ κράυ φέτο», εἶπε ἀξαφνα ἡ

κι ακόμα βάζουν, λέγει, φωνήεντα κ' εκεί που δεν υπάρχουν - για τὸ βλοσυρὸν τὸ δροσογόνο βίβλια. Μὰ για τὸ Σαμιώτικο γλωσσάκι τί ἔχει νὰ πῆ; Τὸ κλίμα τῆς Σάμου εἶναι θερμότερο ἀπὸ τὸ δικό μας στὸν Ἑλλάσποντο, καὶ ὅμως οἱ Σαμιῶτες εἶναι περισσότερο φωνηεντοφάγοι ἀπὸ μᾶς, καὶ σὲ βαθμὸν μάλιστα ἀπίστευτο. Θέλουν νὰ πουν π. χ. αὐτοὺς πᾶνε μέσα στὴν πόλην καὶ λένε: «Τσ' πᾶν' μέσ' τ' μπόλην» οἱ ὄχτῳ συλλαβὴς μένουν τρεῖς μονάχα. Ἐπειτα ἐκεῖ κοντὰ εἶναι κι ἄλλα νησιά, ἡ Νικαριά, ἡ Χιὸ καὶ τόσα ἄλλα. Εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴν ἀκούσατε Χιῶτες νὰ μιλοῦνε· ὄχι μόνο προφέρουν ὅλα τὰ φωνήεντα, ἀλλὰ βάζουν κ' ἐκεῖ που δὲν πρέπει, καὶ εἶναι στὴν ἴδιαν κλιματολογικῆ κατηγορία μὲ τοὺς Σαμιῶτες. Αὐτὸ πῶς τὸ ἐξηγεῖ ὁ κ. Δημητρακόπουλος; βλέπετε ὅτι μὲ τοὺς συλλογισμοὺς του δὲν ἐξηγεῖται. Ἐγὼ νομίζω - χωρὶς νὰ θέλω νὰ ἐπιβάλω καὶ τὴ γνώμη μου - πῶς πολὺ λίγο ἐπίδραξ τὸ κλίμα στὴ Γλῶσσα. Ὁπωρῶ πῶς ἀλλοῦ πρέπει νὰ ζητήσουμε τὴν αἰτία που ὁ ἄνθρωπος στα διαφόρα μέρη μιλάει καὶ διαφοροποιεῖται.

Αὐτὸ τὸ ἀφίνουμε στὸν ἴδιον πάλι κ. Δημητρακόπουλο νὰ τὸ μελετήσῃ, γιατί ἐκεῖνος φάνηκε ὁ πιὸ ἐπιτήδειος(!) σ' αὐτὰ, καὶ εὐχόμεστε σ' ἄλλη διάλεξη ἢ σ' ἄλλη δημοσίευσή του νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ τελειωτικὰ τὴν αἰτία που ἡ γλῶσσα στα διαφόρα μέρη ἔχει καὶ τὴν τόση μεγάλη διαφορὰ τῆς ἀπὸ τὶς ἄλλες.

Ἄθῆνα, 29 τοῦ Γενάρη 1909.

ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ Χ. ΚΟΥΡΜΟΥΖΗΣ

Κούλα μετὰ μικρὴ σιωπή, ἀφοῦ εἶχε μάθει πιὰ ὅσα ἤθελε.

«Καιρὸς γιὰ δυὸ», ἀπάντησε ὁ λοχίας.

«Δὲν πάω ἀπόψε π'θενα· θὰ μείνω δὴ ὅλη νύχτα, ζεστάθηκε τὸ κόκαλό μ' κατ' ἀπ' τὴν κάπα σου.»

«Ἄν τ' θέλῃς χάρισμά σου.»

«Τὸ ξέρ'ς, δὲν τ' νὰ παίρνω καὶ κάνεις τὸ γαλαντόμο», εἶπε ἡ Κούλα. «Νάταν τίποτεκι ἄλλο...» «Λέει πῶς ἔτσι τὸ λέω», εἶπε ὁ λοχίας καὶ σηκώθηκε· ἐπάρτησε καὶ φέβγα!»

«Ἐλ' ἄσ' τὰ χώρατα, ἔλα κάτσε· θὰ κρυώσης.» «Δὲν εἶμαι γιὰ νὰ κάτσω ἄλλο· θὰ βαρέσ' σὲ λίγο προσκλητήριο.»

«Ἐλα, σοῦ εἶπ', ἄσ' τὰ χώρατα καὶ κάτσε κάτω· κατ' ἔχω νὰ σοῦ εἰπῶ.»

Αὐτὸ τὸ κάτι εἶχε μαντέψει ὁ λοχίας καὶ ζήτουσε νὰ ξεφύγῃ. Μὰ ὅπως ἔβλεπε τὴν Κούλα καὶ τυλιμένη μὲ τὴν κάπα του ὡς ἀπάνω - τὰ μάγουλά της μόνο θάμπιζαν καὶ τὰ μαλλιά της μαύριζαν βαθύτερα μὲς τὸ σκοτάδι.

«Ἄτ' ὠρῆ, πῶς ἔκανες γιὰ βλάχα!» φώναξε σὰ νὰ τοῦ ἀναστήθηκαν ἀξαφνα θύμησης ὀδυμένες, ἔσκυψε μπροστὰ της καὶ τὴ σίλησε σκαρταριστὰ.

Ἡ Κούλα ἔπλεξε τὰ χέρια της τριγύρω στὸ λαιμὸ του.

«Δὲ σ' ἀφίνω νὰ πᾶς π'θενα· ἀπόψε· ἐδῶ θὰ ξεχυγῆσώμε!»

Καὶ τὸν κάθισε κοντὰ της καὶ τὸν σκέπασε ξανά μὲ τὴν καπότα.

«Πῶς σὲ κάνεις ἓνα παλιόπραμα, ὁρὲ Σακαρίλο!» συλλογιούνταν ἀπογοητευμένες μὲ τὸν ἑαυτὸ του ὁ βαλτινὸς λοχίας. Δὲ μπορούσε νὰ βρῇ πιὰ τὴ δύναμη νὰ σηκωθῆ.

Ἡ Κούλα τὸ κατάλαθε καὶ τὸν ξαναγκάλιασε.

«Ἡ φωτιά μᾶς λείπει μοναχά», ψιθύρισε, στρημωνόμην κοντὰ του.

«Καὶ κάστανά νὰ φέναμε!» πρόσθεσε σαρκαστικὰ ὁ λοχίας, βλέποντας πῶς ἔγινε ὑποχειρίσος τῆς πιά.

«Μάνθη θὰ σ' ἔνε πάω μὲ τὰ σωστὰ τὴν κάπα ἀπόψε. Καθὼς ζεστάθ'κα ἀπ' κατ' ἐδῶ, δὲ μπορῶ νὰ βγῶ νὰ πάω στὴν κούλια.»

«Κορίτσι σὺ ἀπάνω στ' βράση σου καὶ νὰ κρυ-

Ο, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Δυὸ καινούριες λέξεις, ὁ Ἄρθων καὶ ἡ Ἀθροπλημέρα, ἀξίζει νὰ περάσουνε στὴν ἀθανασία. Εἶναι τὰ γγόναια τοῦ Ἄρθου ποὺ τὸν πρωτόγραψε μιὰ φορὰ κ' ἓναν καιρὸ ὁ Νουμάς στὴν ἑστία, γιὰ νὰ κάνει ἀντίπραξη εἰς Ἀπόλλω τοῦ Νέη. Μὲ τέτοιες παλαδομάρες πλουτίζονται καὶ ἡ καμμένη ἡ καθαρεύουσα.

— Ὁ κ. Ξενοπούλος μιλώντας τὴν περασμένη Δευτέρα στὸ Ὀδεῖο γιὰ τὸ νεοελληνικὸ θέατρο εἶπε πῶς τὸν ξαναγεννημὸ του τὸν χρωστάμε στὸν (μὴ τρομάξετε!) Ψυχασμό, κ' ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιο (ποὺ λὲν κ' οἱ δάσκαλοι) τοῦ Ψυχάρη! Σπολλάτη του!

— Ὁ ποιητῆς κ. Ἀλέκος Φωτιάδης μᾶς ἔστειλε ἀπὸ τῆς Σμύρνης τὸ νεὸγαλο βιβλίον του ἑξαποικιστικὰ. Τὰ ποιήματα τοῦ κ. Φωτιάδη πεινεθήκανε πολὺ σὲς ἔφημερίδες καὶ θὰ γίνει καὶ στὸ «Νουμά», ἀργότερα, λόγος γι' αὐτὰ.

— Στὴ «Θεσσαλία» τοῦ Βόλου (31 τοῦ Γενάρη) δημοσιεύτηκε ἓνα πολὺ καλὸ ἄρθρον γιὰ τὰ «Ῥόδα καὶ Μῆλα» (τόμος Ε') τοῦ Ψυχάρη, γραμμένο ἀπὸ τὸν κ. Ἀλέξ. Μαρπουτζόγλου.

— Ὁ βιβλιοπώλης κ. Ἀριστείδης Γαλανὸς λογαριάζει νὰ ἐκδώσῃ σ' ἓνα τόμο ὅλα τὰ ἔργα, πεζὰ καὶ ποιήματα, τοῦ Κρυστάλλου. Μὰ τοῦ λείπουν τρία βιβλία «Αἱ σκιαὶ τοῦ Ἄδου», ὁ «Ἡγούμενος τῆς Κλεισοῦρας» καὶ τὰ «Χελιδόνια». Ὅποιος ἀπ' τοὺς κκ. ἀναγνώστες μᾶς ἔχει αὐτὰ τὰ ἔργα, ἄς τὰ στείλει στὸ γραφεῖο μᾶς καὶ τοῦ τὰ γυρίσουμε, μὲν ἀντιγραφωμένους.

— Καὶ οἱ «Ἀθήναι» κουτοκοροδέψανε τὰ «Κάλδεια μέτρα» τοῦ Σκίπη. Ὁ Σκίπης τί περιμένει; Ἔστειρ' ἀπὸ τὸν κ. Πώπ, καρτερούμε νὰ κούσουμε καὶ τὴ δική του τὴ γνώμη.

γαίνης! Δὲ ντρέπεσαι!» εἶπε ὁ λοχίας, ἀγκαλιάζοντάς τῃ. Τὰ λόγια τῆς τοῦ ἐρέθιζαν τὸ αἷμα.

«Ἄς εἶχα καὶ γὼ 'να τέτιο τσόλι ἀπάνω μ' κ' ἤβλεπεσ ἀν κρύωνα· μὰ μὲ τὸ ψ'λὸ τσιτάκι καὶ μὲ τὸ λιόμῃ αὐτό...», εἶπε ἡ Κούλα, φέρνοντας τὸ χέρι τοῦ λοχία στὴ μέριτῃ που τύλιγε τοὺς ὤμους τῆς. «Δὲν ἔρχομαι ἄλλο βράδυ νὰ σὲ σμίξω δῶ, πρόσθεσε κλαυτὰ.

«Γιατί δὲ φορεῖς τὸ σκαλίτο σου;» ρώτησε ὁ Σακαρίλος κ' ἐνοούσε τὸ σάλι τοῦ ὀφθαλμοῦ Κρανιά, ποὺ τυλιγόταν ἡ Κούλα τὸν περασμένο χειμῶνα, σὰν ἔρχονταν ἀποβραδὶς στὰ πρώτα τοὺς ἀνταμώματα.

(Ἀκολουθεῖ)

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

δ. Διγ. Σ' εὐχαριστοῦμε. Στείλε μᾶς καὶ τίποτ' ἄλλο. — κ. Στ. Μάλλετα. Ὅταν εἶναι καιρὸς θὰ σοῦ γράψουμε. — κ. Ν. Νικ. στὴ Λευκίδα. Τὰ «Τραγούδια τῆς Ἑρημιᾶς» καὶ τὰ «Ἐλεγεία καὶ εἰδόλλια» τοῦ Πέτρου Βασιλικοῦ πωλιεῖνται στὸ γραφεῖο μᾶς 1 ὄρ. ὁ τόμος. Γιὰ τᾶλλα βιβλία δις τὸν κατάλογο ποὺ τυπώνουμε καὶ σήμερ. — κ. Ε. Τὸ κατατόπι τοῦ Σκίπη εἶναι 13 rue de Val du Grace, Paris. — κ. Α. Ν. στὴ Γενίτλη. Τὰ λάδαμε. Τὸ κλισὸ ὄχι ἀκόμα. — κ. Φαίνα. Θὰ δημοσιευθεῖ. Στείλε μᾶς κι ἄλλα, μὰ καὶ τὰληθινὸ σου ὄνομα. — Στὸν Ἀπόκρηφο. — Στείλε ἀμέσως ἄλλη φωτογραφία καὶ χειρόγραφα. Τὰ περιμένουμε. Θὰ σοῦ γράψουμε μεθαύριο.

ΣΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

τὸ γραφεῖο(ὁδὸς Ζήνωνος 2) πωλιεῖνται ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ τ' ἓνα καὶ 1,25 φρ. χρ. γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ, τὰκόλουθα βιβλία τοῦ ΨΥΧΑΡΗ «Τὸν νεῖρο τοῦ Γιαννίρη» — τοῦ ΠΑΛΛΗ «Ἡλιος καὶ Φεγγάρι» — τοῦ ΦΩΤΙΑΔΗ «Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα καὶ ἡ Ἐκπαιδευτικὴ μᾶς ἀναγέννησις» — τοῦ ΒΕΡΤΑΛΙΩΤΗ «Ἰστορία τῆς Ρωμιοσύνης», «Μαζώχτρα καὶ Βρουκόλακας» καὶ «Νησιώτικες Ἱστορίες» — τοῦ Δ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗ «Οἱ σκιὲς μου» — τοῦ ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ «τὸ Ἀνεχτίμητο» (δρᾶμα) — τοῦ ΗΛΙΑ ΣΤΑΥΡΟΥ «Ἐρησικία καὶ Πατριδα» — τοῦ ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ «Τὰ Πηλεῖ καὶ τὰ Καινούρια» — τοῦ Γ. ΑΒΑΖΟΥ «Ἡ ματιά» — τοῦ Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ «Ζωντανοὶ καὶ πεθαμένοι» καὶ «Ὁ Ἄσωτος» (δρᾶμα) — τοῦ ΛΟΓΓΟΥ «Δάφνης καὶ Χλόη» (μεταφρ. Βουτιερδῆ) — τοῦ ΕΥΡΗΠΙΔΗ «Ἡ Μήδεια» (μεταφρ. Περιγαλιτῆ) — τοῦ ΣΟΦΟΚΛΗ «Ὁ Αἴας» (μεταφρ. Ζήσιμου Σίδερη).

Ἡ ΙΛΙΑΔΑ μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν Ἀλέξ. Πάλλη δρ. 2 καὶ φρ. χρ. 2 1/2 γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ.

Ὁ ΑΘΡΩΠΙΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ τῆς κ. Ἀλεξάντρας Παπαμύσκου, χρυσοδεμένος, δρ. 1 1/2 καὶ φρ. χρ. 2 γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ.

Τοῦ ΙΔΑ «Μαρτύρων καὶ ἡρώων αἵμα.» δρ. 2.

Τοῦ Γ. ΜΑΡΚΕΤΗ Πλευτολογία (Δρ. 1) — Κριτικὴ ζου ἀδολοῦ λογισμοῦ τοῦ Κάντ (Δρ. 1) — Τὸ δασμολογικὸ ζήτημα στὴν Ἀγγλία (λεπτὰ 50)

Τοῦ Σ. ΣΚΙΠΗ «Ἡ μεγάλη ἀδρα» δρ. 2.

Τοῦ ΔΕΑΝΤΡΟΥ Κ. ΠΑΛΑΜΑ τὰ «Πρώτα τραγὸσάδια» δρ. 1.

Τοῦ ΕΡΜΟΝΑ «τῆς Ζωῆς» δρ. 1.

Τοῦ ΒΑ. ΓΙΑΝΙΔΗ «Γλῶσσα καὶ Ζωῆ» δρ. 2.

Τῆς κ. ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ «Ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦ σαλονιοῦ» δρ. 1.

Τοῦ ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΥ «Τὸ Μπαμπάκι» δρ. 1.

Τοῦ Γ. ΣΚΑΗΡΟΥ «Τὸ κοινωνικὸ μᾶς ζήτημα» δ. 0,50.

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ τοῦ Βλάμη λεπ. 0,50.

Τοῦ ΑΛΕΞ. ΜΑΥΡΟΥΔΗ «Μικρὰ τραγούδια» δρ. 2.

ΜΕ ΜΙΑΝ ΔΡΑΧΜΗΝ ΚΕΡΔΟΣ 100.000!

ΛΑΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκαστον γραμματίον ἰσχυρον διὰ τὴν κλήρωσιν 31 Μαρτίου 1909 τιμᾶται ἀντὶ μιᾶς δραχμῆς.

ΚΕΡΑΗ ΕΚΑΣΤΗΣ ΚΛΗΡΩΣΕΩΣ:

ΜΕΓΑ ΚΕΡΔΟΣ	ἐκ δραχ.	100,000
1 Κέρδος	»	25,000
1 Κέρδος	»	10,000
3 Κέρδη	»	5,000
5 Κέρδη	»	1,000
418 Κέρδη	»	100
357 Κέρδη	»	50
1000 ἐν ὅλῳ κέρδη ἀξίας δραχμῶν.....		225,000

Γραμμάτια πωλοῦνται. Εἰς τὰ δημόσια τιμῆα καὶ λοιπὰς δημοσίας ἀρχάς, εἰς τὰς Γραπῆτας, εἰς τοὺς σταθμάρχας καὶ στασιάρχους τῶν σιδηροδρόμων, τοὺς διαχειριστὰς τῶν μονοπωλίων καὶ τὰ πρακτορεία τῶν ἐφημερίδων πρὸς δραχ. μιᾶν ἕκαστον γραμματίον, ἰσχυρόν διὰ μιᾶν ἐκ τῶν τριῶν τελευταίων κληρώσεων.

Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἢ ζήτησιν γραμματίων ἀπευθυντέον εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων, ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν εἰς Ἀθήνας.

Ὁ διευθύνων τμηματόρχης
Γ. ΚΟΦΙΝΑΣ